

ФРЕДЕРИК ПОЛ ПРОКЛЯТИЕТО НА МИДАС

Превод от английски: Борис Миндов, 1985

chitanka.info

И тъй, ожениха се.

Младоженката и младоженецът представляваха красива двойка, тя — в дваисетярдвата си снежнобяла рокля с набор, той — в официалната си синя надиплена риза и плисирани панталони.

Беше малка сватба — най-хубавата, която той можеше да си позволи. Гости им бяха само най-близките роднини и няколко най-добри приятели. А когато свещеникът изпълни церемонията, Мори Фрай целуна невестата си и потеглиха с колата за гощавката. Имаше общо дваисет и осем лимузини (макар че всъщност в дваисет от тях бяха настанени само роботите на уредника на банкетата) и три коли с цветя.

— Благославям и двама ви — произнесе старият Илън сантиментално. — Мори, намерили сте си прекрасно момиче в нашата Чери. — Изсекна носа си с оръфан батистен квадрат.

Старите се държаха много добре, мислеше си Мори. На банкетата, заобиколени от огромни купища сватбени подаръци, те пиха шампанско и изядоха голямо количество от извънредно вкусните сандвичета с пържен хляб. Слушаха учтиво петнайсетчленния оркестър, дори майката на Чери изигра един танц с Мори просто от сантименталност, макар и да беше ясно, че танцуването съвсем не влизаше в обичайния стил на живота ѝ. Стараеха се с всички сили да се приобщят към компанията, но все пак двете фигури в напреднала възраст, в строго, семпло и навярно взето под наем облекло правеха ужасяващо впечатление сред четвъртакровите гоблени и бълбукащи фонтани, които изпълваха главната танцувална зала в извънградската къща на Мори.

Когато дойде време гостите да се разотиват и да оставят младоженците да започнат съвместния си живот, бащата на Чери раздруса ръката на Мори, а майка ѝ го целуна. Но когато тръгнаха с малкия си открит автомобил, лицата им бяха засенчени от лошо предчувствие.

Разбира се, нямаха нищо против Мори като човек. Но бедните не биваше да се женят за богати.

Безспорно Мори и Чери се обичаха. Това помагаше. Казваха си го по десет пъти на час, през дългите часове, прекарвани заедно, в течение на първите пет месеца от брака. Мори дори отделяше време да пазарува с жена си, с което печелеше още повече обичта ѝ. Докато

бутах пазарските си колички през просторните сводести коридори на супермаркета, Мори проверяваше артикулите по списъка за покупки, а Чери вадеше стоките. Беше забавно.

До известно време.

Първото им спречкване стана в супермаркета, между „Закуските“ и „Подовите принадлежности“, точно там, където се откриваше новият отдел „Скъпоценни камъни“.

Мори пропусна от списъка „Диамантен медальон, фалшиви бижута, обици“.

Чери се разбунтува:

— Мори, но в списъка аз *имам* медальон. Моля те, мили!

Мори прелисти неуверено страниците на списъка. Не ще и дума, медальонът беше там и нямаше посочен заместител.

— А какво ще кажеш за гривна? — предложи той. — Гледай, имат някои красиви с рубини. Виж как отиват на косата ти, мила! — Махна на един робот-продавач, който се приближи бързо и подаде на Чери таблата с гривни. — Прекрасно! — възкликна Мори, когато Чери надяна на китката си най-голямата от колекцията.

— И значи няма да имам медальон, така ли? — попита Чери.

— Разбира се, че няма да имаш. — Той погледна етикета. — Точно същият брой дажбени точки! — И тъй като Чери изглеждаше само несигурна, но не и убедена, добави бързо: — А сега не е зле да минем към отдела за обувки. Трябва да си избира бални лачени обувки.

Чери не възрази нищо нито тогава, нито през останалата част от обиколката из магазина. Накрая, докато седяха в салона на партера на супермаркета и чакаха роботите-счетоводители да нанесат сметката им и роботите-касиери да подпечатат продоволствените им книжки, Мори се сети да помоли транспортния отдел да отдели гривната.

— Не искам да я пращат с останалите неща, мила — обясни той. — Искам да си я сложиш веднага. Честна дума, никога досега не съм виждал нещо, което да ти стои толкова *добре*.

Чери изглеждаше развълнувана и доволна. И Мори беше доволен от себе си; не всеки умееше да се справя така добре с тези дребни домашни проблеми!

През целия път до вкъщи изпитваше самодоволство, докато Хенри, техният робот-другар, ги угощаваше със забавни истории за фабриката, в която бил конструиран и обучен. Чери никак не беше

свикнала с Хенри, ала човек не можеше да не обикне този робот. Шеги и забавни истории, когато имаш нужда от развеселяване, неизчерпаем запас от новини и сведения по всеки посочен от теб въпрос — Хенри беше винаги на разположение. Чери дори изрично настоя Хенри да им прави компания на трапезата и като самия Мори се кискаше от все сърце на смешните му анекдоти.

Но по-късно, в оранжерията, когато Хенри от деликатност ги остави сами, смехът секна.

Мори не забеляза това. Той твърде добросъвестно вършеше всекидневната работа: включи триизмерния телевизор, подбра напитките за след ядене, прегледа вечерните вестници.

Чери се окашля смутено и Мори прекъсна работата, която вършеше.

— Мили — заговори тя нерешително, — тази вечер се чувствавам някак неспокойна. Дали ние... искам да кажа, мислиш ли, че можем просто да си останем вкъщи и... хм, да си почиваме?

Мори я погледна с лека загриженост. Тя лежеше уморено по гръб, с полузатворени очи.

— Не се ли чувствуваш добре? — попита той.

— Отлично. Просто не ми се излиза тази вечер, мили. Нямам настроение.

Той седна и машинално запали цигара.

— Разбирам — рече. По триизмерния телевизор започваше някаква комедийна програма; стана да го угаси и да включи магнетофона. Приглушени струнни звуци изпълниха стаята.

— Имаме резервация в клуба за тази вечер — напомни ѝ той.

Чери се размърда неловко.

— Зная.

— А освен това имаме и билети за опера, които купих миналата седмица. Не обичам да натяквам, мила, но не сме използвали *нищо един* от билетите си за опера.

— Можем да я гледаме оттук, по триизмерната телевизия — рече тя със слаб глас.

— Не е там, работата, мила. Аз... не исках да ти говоря за това, но Уейнрайт от службата вчера ми каза нещо. Каза ми за снощи, че ще бъде на цирк и ще следи дали и ние сме там. А ние не бяхме. Не знам какво да му кажа идущата седмица.

Почака Чери да отговори, но тя мълчеше.

Продължи сдържано:

— Тъй че ако *можеш* да намериш начин да излезеш тази вечер...

Спря се с увиснала челюст. Чери плачеше мълчаливо и с много сълзи.

— Мила! — едва измънка той.

Приблужи се бързо до нея, но тя го отблъсна. Застана безпомощен над Чери и я гледаше как плаче.

— Мила, какво ти е? — попита.

Тя отвърна глава.

Мори се поклащаше на пети. Не за пръв път виждаше Чери да плаче — такава мъчителна сцена имаше, когато Си Дадоха Обет Един На Друг, съзнавайки, че по произход са твърде различни, за да могат да бъдат щастливи, и преди да разберат, че въпреки всичко *трябва* да принадлежат един на друг... Но за пръв път сълзите ѝ го караха да се чувства виновен.

И наистина се чувствуваше виновен. Просто стоеше и я гледаше.

После ѝ обърна гръб и се приближи до бюфета. Без да поглежда към готовите ликьори, наля две силни уиски със сода и ги донесе. Сложи едното до нея, отпи голяма глътка от второто.

Със съвсем друг тон произнесе:

— Мила, какво ти е?

Не получи отговор.

— Хайде, кажи. Какво има?

Тя го погледна и потърка очи. Почти нацупено промърмори:

— Съжалявам.

— Зная, че съжаляваш. Слушай, ние се обичаме. Хайде да обсъдим тази работа.

Тя взе чашата си и я задържа за момент, преди да я сложи отново ненапита.

— Каква полза, Мори?

— Моля те. Да опитаме.

Тя повдигна рамене.

Той продължи непреклонно:

— Ти не си щастлива, нали? И то заради... хм, заради всичко това. — С жест обхвана богато мебелираната оранжерия, дебелия килим, множеството машини и уреди за личното им удобство и

развлечение, които само чакаха да ги докоснат. Косвено обхвана двайсет и шест стаи, пет коли, девет робота. Мори изрече с усилие:

— Не си свикнала на това, нали?

— Какво да правя — каза Чери. — Мори, знаеш, че се стараех. Ала у нас вкъщи...

— Дявол да го вземе — избухна той, — та нали *това* е твоят дом. Ти не живееш вече при баща си в оная петстайна къщичка; не прекарваш вечерите си в прекопаване на градината или в игра на карти за кибритени клечки. Ти живееш тук, с мен, твоя съпруг! Знаеше какво те очаква. Обсъждахме всичко това дълго преди да се оженим...

Думите секнаха, защото те изобщо бяха безполезни. Чери плачеше пак, но вече не мълчаливо.

Ридаеше през сълзи:

— Мили, стараех се. Да знаеш как се стараех! Носех всички тия глупави дрехи, играех всички тия глупави игри, излизах с теб колкото ми беше възможно по-често и... ядях всичката тая ужасна храна, докато най-сетне надебелях! Мислех, че ще изтърпя. Но не мога да продължавам повече така; не съм свикнала. Аз... те обичам, Мори, но ако живея така, ще полудея. Какво да правя, Мори... *омръзна ми да бъда бедна!*

В края на краищата сълзите престанаха, кавгата утихна, влюбените се целунаха и се сдобриха. Но Мори лежа буден тая нощ, заслушвайки се в тихото дишане на жена си от съседната стая, втрънен в мрака така трагично, както бе гледал всеки бедняк преди него.

Блажени са бедните, защото те ще наследят земята.

Блажен е Мори, наследник на повече светски блага, отколкото можеше да ползва.

Мори Фрай, потънал в жестока мизерия, през нито един ден от живота си не бе гладувал, никога не бе му липсвало нещо, което сърцето му да желае във вид на храна, облекло или място за спане. В света на Мори тези неща не липсваха никому; никой не можеше да бъде лишен от тях.

Малтус беше прав — що се отнася до цивилизация без машини, автоматични фабрики, хидропоника и синтетични храни, ядрени реактори, извличане на метали и минерали от океаните...

И все по-голям резерв от работна ръка...

И архитектура, извисяваща се високо във въздуха, скрита дълбоко под земята и плаваща на далечни разстояния по вода върху кейове и понтони... архитектура, която може да се излее за един ден и да се живее в нея на другия ден...

И работи.

Най-вече работи... работи, които да копаят, да носят, да топят и да фабрикуват, да строят, да обработват земята, да тъкат и да шият.

От морето доставяха липсващите на земята богатства, лабораториите изнамираха останалите... а фабриките се превърнаха в рог на изобилието, който бълваше достатъчно за изхранването, обличането и подслоняването на една дузина светове.

Безгранични открития, неизчерпаема енергия от атома, неуморен труд на човечеството и на роботите, механизация, която премахваше джунглите, блатата и ледовете от лицето на Земята и на тяхното място издигаше служебни сгради, фабрични центрове и ракетодруми... Тръбопроводът на производството изригваше богатства, каквито не бе виждал нито един крал по времето на Малтус.

Но тръбопроводът има два края. Изобретенията, енергията и трудът, стичащи се в единия край, трябва някак да се оттекат от другия...

Щастливецът Мори, благословена икономическо-консумираща единица, се давеше в потока на тръбопровода, мъчеше се мъжествено да яде, да пие, да носи и да изразходва своя дял от несекващия порой на богатството.

Мори съвсем не се чувствуваше блажен, защото богатата на бедните винаги се ценят най-добре от страни.

Разни норми тормозеха съня му, докато се събуди в осем часа на другата сутрин със зачервени очи и посърнал вид, но вътрешно решен. Бе намерил решение. Започваше нов живот.

Сутрешната поща му донесе неприятности. На бланка на Националната разпределителна комисия прочете:

„Със съжаление Ви уведомяваме, че следните артикули, върнати от Вас във връзка с нормите Ви за август като използвани и вече негодни, бяха прегледани и намерени за недостатъчно употребени.“ Следваше списъкът — дълъг, както видя Мори за свое неприятно разочарование. „С настоящето се отменя кредитът за въпросните

артикули и по тази причина Ви се определя допълнителна консумативна норма за текущия месец в размер на 435 точки, от които най-малко 350 точки трябва да бъдат от категориите текстил и домашно обзавеждане.“

Мори захвърли писмото на пода. Слугата го вдигна равнодушно, смачка го и го сложи на бюрото му.

Не беше справедливо! Добре де, банските гащета и плажните чадъри може *наистина* да не са употребявани много — макар че, дявол да го вземе, запита се той ядно, как можеш да износиш плувни принадлежности, когато нямаш време за такива свободни занимания като например плуване? Но туристическите гащета наистина бяха използвани! Той ги бе носил цели три дена и част от четвъртия; какво искат от него, да ходи в *дрипи* ли?

Мори гледаше войнствено кафето и препечения хляб, които слугата-робот бе донесъл с пощата, и в този момент решението му се затвърди. Справедливо или не, той трябваше да играе играта според правилата. То беше повече за Чери, отколкото за него, а нов начин на живот може да се започне чисто и просто като го започнеш.

Мори щеше да консумира за двама.

Той каза на слугата-робот:

— Махни тоя буламач. Аз искам кафето си със сметана и захар — *много* сметана и захар. И освен препечения хляб бъркани яйца, пържени картофи, портокалов сок... не, нека бъде половин грейпфрут. Не, размислих, и портокалов сок.

— Веднага, сър — рече слугата. — Значи няма да закусвате в девет, така ли, сър?

— Разбира се, че ще закусвам тогава — заяви Мори благопристойно. — Двойни порции! — А когато роботът затваряше вратата, подвижна подире му: — Масло и мармалад с препечен хляб!

Влезе в банята; програмата му беше запълнена, нямаше време за губене. Под душа грижливо се обля три пъти със сапунена пяна. Когато изми сапуна, пусна поред целия асортимент от кранчетата: три лосиона, обикновен талк, ароматизиран талк и тридесет секунди ултравиолетови лъчи. После се насапуниса и изплакна отново, изсуши се с хавлиена кърпа, вместо да използва изсушаващата струя от горещ въздух. Повечето от различните аромати отидоха в канала с водата за измиване, но ако Разпределителната комисия го упрекнеше в

разточителство, можеше да заяви, че просто експериментира. Всъщност резултатът съвсем не беше лош.

Излезе от банята, преливащ от добро настроение. Чери беше будна, вторачена с ужас в таблата, внесена от слугата.

— Добро утро, мили — изрече тя със слаб глас. — Уф!

Мори я целуна и погали ръката ѝ.

— Чудесно! — каза той, гледайки таблата с широка, тъпа усмивка. — Ядене!

— Не е ли *много* само за двама ни?

— Двама ни? — повтори Мори властно. — Глупости, мила, аз сам ще изям всичко!

— Ох, Мори! — изпъшка Чери и любящият поглед, с който го дари, можеше да изкупи една дузина такива яденета.

Точно това трябва да имам всеки ден още дълго, дълго време, мислеше той, когато завърши сутрешните си упражнения с робота-боксьор и седна да изконсумира *истинската* си закуска.

Но Мори вече бе взел решение. Докато се справяше с пушената херинга, чая и препечените кифли, обсъждаше плановете си с Хенри. Преглътна една хапка и рече:

— Искам веднага да ми уредиш няколко занимания. Три часа седмично в гимнастически салон — избери някой с много уреди за отслабване, Хенри. Мисля, че ще имам нужда от това. И проби за нови дрехи — нося тия от седмици. Я да помислим: и доктор, и зъболекар. Слушай, Хенри, имам ли насрочена визита при психиатър?

— Разбира се, сър! — отговори той живо. — Всъщност още тази сутрин. Аз вече наредих на шофьора и съобщих в службата ви.

— Отлично! Е, залавяй се с другите работи, Хенри.

— Слушам, сър — каза Хенри и придоби интересното разсеяно изражение на робот, разговарящ по собствената си радиоуредба — „Разговор между роботи“, — докато уреждаше ангажиментите на господаря си.

Мори завърши закуската си в мълчание, доволен от своята добродетелност, помирен със света. Не беше толкова трудно да си примерен; прилежен консуматор, ако *работиш* върху това, размишляваше той. Само недоволниците, неудачниците и некадърниците просто не могат да се нагодят към заобикалящия ги свят. Е, разсъждаваше той с хладно съжаление, все някой трябва да

страда; не можеш да направиш омлет, без да счупиш яйца. А неговото задължение беше да не бъде някакъв безумен чудак, който оспорва обществения ред и се бие в гърдите, възмутен от неправдата, а човек, който се грижи за жена си и дома си.

Жалко, че не можеше да пристъпи веднага към истинска консумация днес. Но това беше единственият му ден през седмицата, когато *работеше* — четири от другите шест дни посвещавахе на солидна консумация, — пък и имаше определен сеанс за групова терапия. Анализата му, каза си Мори, положително ще се подобри рязко сега, когато беше готов да посрещне проблемите си.

Потънал в някакво сияние на самодоволство, Мори целуна Чери за сбогуване (най-послед тя бе станала, едновременно смутена и зарадвана от новия режим), излезе през вратата и тръгна към колата си. Почти не забеляза дребния човечец с огромна провиснала шапка и крещящо плисирани панталони, който стоеше почти скрит в храстите.

— Хей, Мак! — Гласът на човека беше почти шепот.

— А? Охо... какво има?

Непознатият се озърна плахо.

— Слушай, приятелю — заговори той бързо, — ти имаш вид на интелигентен човек, който би могъл да се възползва от малко помощ. Времената са трудни; ако ми помогнеш, и аз ще ти помогна. Искаш ли да сключим сделка за продоволствени купони? Шест за един. Един от вашите срещу шест от моите — такава изгодна сделка няма да намериш никъде в града. Естествено, моите купони не са истински, но ще минат, приятелю, ще минат...

Мори замига срещу него.

— Не! — отсече той и блъсна човека настрана. Сега пък спекуланти, помисли с горчивина. Лошите жилищни условия и безкрайните жалки занимания с дажбите като че не бяха достатъчно мъчение за Чери; на всичко отгоре кварталът вече ставаше и свърталище на хора, скарани със законите. Разбира се, не за пръв път го закачаше мошеник, занимаващ се с фалшифициране на продоволствени купони, но никога досега пред собствената му врата!

За миг, докато се качваше в колата си, Мори помисли да съобщи на полицията. Но човекът сигурно щеше да изчезне, преди да пристигнат, пък и в края на краищата се бе справил отлично в случая.

Разбира се, хубаво би било да получи шест купона срещу един.

Но никак нямаше да бъде хубаво, ако го хванат.

— Добро утро, мистър Фрай — извънтя роботът-секретар. — Няма ли да влезете веднага? — И с пръст със стоманено връхче посочи вратата, на която пишеше ГРУПОВА ТЕРАПИЯ.

Някой ден, закле се Мори, кимайки в знак на съгласие, ще може да си позволи свой личен аналитик. Груповата терапия помагаше да се облекчат безкрайните стресове от модерния живот, без нея можеше да стигне до същото лошо положение, както истеричните тълпи при продоволствените размирици, или да стане опасно антисоциален като фалшификаторите. Но липсваше личен досег. Според него тази терапия беше прекалено публична проява, а би трябвало да бъде лична работа, все едно да се мъчиш да водиш щастлив брачен живот и в къщата ти да се мотае винаги цяла тълпа работи, които да ти се месят непрекъснато...

Мори се спря уплашен. Как се бе промъкнала *тази* мисъл? Когато влезе в помещението и поздрави групата, към която се числеше, беше видимо потресен.

Бяха единайсет души: четирима фройдисти, двама райхианци, двама юнгианци, един гещалтер, един шокотерапевт и една много тиха съливанистка в напреднала възраст. Дори между членовете на мнозинствените групи съществуваха индивидуални различия по подход и убеждения, но въпреки четирите години, прекарани в тази специална група от аналитици, Мори не бе свикнал напълно да ги отличава мислено. Ала имената им знаеше достатъчно добре.

— Добрутро, доктори — каза той. — Какво ще има днес?

— Добрутро — отговори Земелвайс навъсено. — Днес за пръв път влизате в стаята с такъв вид, като че ли нещо наистина ви измъчва, а програмата предвижда психо-драма. Доктор Феърлес — извика той, — няма ли начин да изменим малко програмата? Фрай тук е явно под напрежение; тъкмо сега е време да започнем да ровим и да видим какво ще намери. Не можем ли да изпълним вашата психодрама следващия път?

Феърлес поклати изящно плешивата си стара глава.

— Съжалявам, докторе. Ако зависеше от мен, разбира се... но нали знаете правилата.

— Правила, правила — повтори насмешливо Земелвайс. — Та каква полза от тях? Тук имаме пациент в състояние на остро безпокойство, ако изобщо съм виждал досега такъв — а повярвайте ми, виждал съм ги много, — и не му обръщаме внимание, понеже според *правилата* не трябва да му се обръща внимание. Професионално ли е това? Така ли се лекува пациент?

Малкият Блейн каза ледено:

— Ако мога да се изразя така, доктор Земелвайс, досега са прилагани много видове лечение, без да е необходимо да се отклоняваме от правилата. Аз самият всъщност...

— Вие самият! — имитира го Земелвайс. — Вие самият никога в живота си не сте се занимавали сам с пациент. Кога ще напуснете групата, Блейн?

— Доктор Феърлес — тросна се Блейн, — не мога да изтърпя такава лична нападка. Само защото Земелвайс има старшинство и по двама-трима частни пациенти веднъж седмично, си мисли...

— Господа — намеси се Феърлес кротко. — Моля да пристъпим към работа. Мистър Фрай е дошъл при нас за помощ, а не да слуша как се караме.

— Извинете — каза Земелвайс рязко. — Все пак, като председател аз апелирам в името на деспотичната си и механистична власт.

Феърлес кимна с глава.

— Всички ли подкрепят председателя? Броя, девет. Значи само вие сте против, доктор Земелвайс. Ще пристъпим към психодрамата, моля протоколистът да ни прочете бележките и изказванията от предишния сеанс.

Протоколистът, топчест младеж с низш ранг на име Спрог, прелисти страниците на бележника си и зачете с напевен глас:

— Сеанс от двайсет и четвърти май, тема — Мори Фрай присъстващи — докторите Феърлес, Билек, Земелвайс, Карадо, Вебер...

Феърлес го прекъсна учтиво:

— Само последната страница, ако обичате, доктор Спрог.

— Хм... о, да. След десетминутно прекъсване за допълнителни роршахи^[1] и електроенцефалограма групата се събра отново и проведе бързо словесно общуване. Резултатите бяха подредени в диаграми и

сравнени със стандартните таблици на отклоненията и бе заключено, че основните травми на пациента се дължат респективно на...

Мори усещаше, че вниманието му отслабва. Терапията беше хубаво нещо; всеки знаеше това, ала от време на време я намираще за малко скучна. Но ако нямаше терапия, кой знае какво щеше да стане. Разбира се, каза си Мори, тя му бе помогнала значително — поне не бе подпалил къщата си и крещял на роботите-пожарникари, като Нюъл от същия блок, когато най-голямата му дъщеря се разведе с мъжа си и се върна да живее при него, при което, разбира се, дойде с продоволствените си норми. Мори дори не бе се *изкушавал* да направи нещо толкова скандално и ужасно неморално, като например да *унищожаваша* предмети или да ги *прахосва* — е, призна си той чистосърдечно, понякога може да се бе изкушавал малко. Но никога не бе вършил нещо толкова сериозно, че да се тормози след това; той беше разумен, напълно разумен.

Вдигна уплашено глава. Всички доктори го гледаха втренчено.

— Мистър Фрай — повтори Феърлес, — ще заемете ли мястото си?

— Разбира се — отвърна Мори бързо. — Ъ-ъ... къде?

Земелвайс се изкикоти.

— Нали ви *казахме*. Но няма значение, Мори, не сте пропуснали кой знае какво. Ще изиграем една от големите сцени във вашия живот, тази, която ни описахте миналия път. Спомняте ли си? Разправяхте, че сте били на четиринайсет години. По Коледа. Вашата майка ви обещава нещо.

Мори преглътна.

— Спомням си — каза той унило. — Е, добре. Къде да застана?

— Ето тук — посочи Феърлес. — Вие сте вие, Карадо е вашата майка, аз съм баща ви. Моля неучаствуващите доктори да се отдръпнат. Отлично. А сега, Мори, ето ни сутринта на Коледа. Честита Коледа, Мори!

— Честита Коледа — каза Мори вяло. — Ъ-ъ... Мили татко, къде е моето... ъ-ъ... кученцето, което мама ми обеща?

— Кученце ли! — възкликна Феърлес от все сърце. — Майка ти и аз имаме за теб нещо много по-хубаво от кученце. Просто надзърни под дървото ей там — *робот*! Да, Мори, твой собствен робот — напълно автоматичен другар-робот за теб с трийсет и осем лампи и в

естествени размери! Хайде, Мори, приближи се и му заговори. Казва се Хенри. Хайде, момчето ми.

Мори усети внезапно необясним сърбеж отвътре под носната кост. Каза с треперещ глас:

— Но аз... аз не *исках* робот.

— Разбира се, че искаш робот — прекъсна го Карадо. — Хайде, детето ми, поиграй си с твоя хубав робот.

Мори изрева:

— Аз *мразя* роботите! — Огледа докторите около себе си, лекарския кабинет със сива ламперия. Добави предизвикателно: — Чувате ли ме всички! *Продължавам* да мразя роботите!

Настъпи секунда пауза; после заваляха въпросите.

Бе минал половин час, когато секретарят влезе и съобщи, че времето е изтекло.

За този половин час Мори бе превъзмогнал треперенето си и бе потиснал силното си, моментно избухване, но си бе спомнил и нещо, забравено от тринайсет години.

Той мразеше роботите.

Чудното не се състоеше в това, че младият Мори бе мразил роботите. Чудното беше, че Бунтовете срещу роботите, рушителният яростен сблъсък на плът с метал, борбата до смърт между човечеството и неговите машинни приемници... изобщо не бяха станали. Едно малко момче мразеше роботите, ала мъжът, в който бе израсло то, работеше рамо до рамо с тях.

И все пак, винаги и непрекъснато досега новият работник, кандидатът за работа беше едновременно и неизбежно извън закона. Вълните прииждаха — ирландци, негри, евреи, италианци. Натъпкваха ги и ги затваряха в гетата им, където те кипяха и произвеждаха, докато най-после растящите нови поколения ставаха еднакви.

За роботите не се предвиждаше такова генетично облекчение. И все пак конфликтът не бе настъпил. Веригите с обратна връзка насочваха противосамолетните оръдия и преустроени и прекроени, намираха приложение в нов вид машина — заедно с чуден низ от зъбци и ръчки, неразрушим и мощен енергиен източник и стотици хиляди детайли и монтажни възли.

И първият робот слезе със звън от работния тезгях.

Задачата му беше собственото му унищожение; но от претопените останки от пробното му тяло почерпиха вдъхновение сто по-добри работа. И стоте пристъпиха към работа, и още стотици, докато се натрупаха милиони върху неизчислими милиони.

И все пак бунтовете не избухнаха.

Защото с идването си роботите носеха един дар и името му беше „Изобилие“.

И докато този дар прояви неподозирани си злини, времето за Бунт срещу роботите бе минало. Изобилието е наркотик, към който се привиква. Безсилен си да намалиш дозата. Захвърляш го, ако ти е възможно; спираш изцяло дозата. Но последвалите конвулсии може да разрушат тялото ти веднъж завинаги.

Наркоманът копнее за зърнистия бял прах; не мрази нито него, нито доставчика, който му го продава. И ако Мори като малко дете мразеше робота, който го бе лишил от кученце, Мори мъжът отлично съзнаваше, че роботите са му слуги и приятели.

Но малкият Мори вътре в мъжа — *той* никога не можа да бъде убеден.

Обикновено Мори очакваше с нетърпение работата си. Единственият ден в седмицата, през който вършеше нещо, представляваше чудесна промяна в скучното ежедневие на консумиране, консумиране и пак консумиране. Той влезе в яркоосветената чертожна на Компанията за развлечения „Брадмур“ с приповдигнато настроение.

Но докато сменяше уличното облекло с чертожническата си престилка, Хауланд от снабдителния отдел се приближи с многозначителен поглед.

— Уейнрайт те търси — прошепна той. — Най-добре върви направо там.

Мори му поблагодари нервно и излезе. Кабинетът на Уейнрайт имаше размерите на телефонна кабина и беше гол като антарктически лед. Всеки път, когато го видеше, Мори усещаше как вътрешностите му се преобръщат от завист. Представете си писалище без нищо на

него освен работна повърхност — нито часовник-календар, нито поставка с писалки в дванайсет цвята, нито диктофони!

Провря се с мъка вътре и седна, докато Уейнрайт довърши телефонния си разговор. Мислено търсеше евентуалните причини за желанието на Уейнрайт да говори лично с него вместо по телефона или като му подхвърли някоя и друга дума, когато минава през чертожната.

Твърде малко от тях бяха състоятелни.

Уейнрайт затвори телефона, а Мори се изправи.

— Викали ли сте ме? — попита той.

В този бузест свят Уейнрайт беше аристократично мършав. Като главен директор на проектантско-конструкторския отдел при Компанията за развлечения „Брадмур“ той стоеше високо в горното съсловие на Състоятелните.

— Да, повиках те — изсъска Уейнрайт. — Фрай, какво те е прихванало точно сега, дявол да го вземе?

— Не ви разбирам, мистър Уейнрайт — запелтечи Мори, зачерквайки списъка на евентуалните причини за този разговор.

— Така и предположих — изсумтя Уейнрайт. — Не че не ти е казано, а не искаш да знаеш. Върни се мислено назад с цяла седмица. За какво те мъмрих тогава?

— За продоволствената ми книжка — отговори Мори унило. — Вижте какво, мистър Уейнрайт, съзнавам, че малко изоставам, но...

— Но нищо! Как гледа Комитетът на това според теб, Фрай? Получили са оплакване от Разпределителната комисия. Естествено, прехвърлиха го на мен. И, естествено, аз пък ще го прехвърля направо на теб. Въпросът е: какво ще направиш в случая? Боже мой, погледни тези цифри, човече — текстилни изделия, петдесет и един процента; храна, шейсет и седем процента; забавления и развлечения, *трийсет* процента! Ти от месеци не си използвал напълно дажбите си!

Мори се вторачи тъжно в картончето.

— Ние — по-точно жена ми и аз — снощи тъкмо разговаряхме надълго и нашироко по този въпрос, мистър Уейнрайт. И повярвайте ми, ще се поправим. Ще се запретнем веднага, ще работим здравата и... ъ-ъ... ще се поправим — завърши той със слаб глас.

Уейнрайт кимна и за пръв път в гласа му прозвуча съчувствена нотка.

— Жена ви. Тя е дъщеря на съдията Илън, нали? Добро семейство. Много пъти съм се срещал със съдията. — После, грубо: — Е, все пак, Фрай, аз те предупреждавам. Не ме интересува как ще оправиш тая работа, важното е *да не стане така, че Комитетът пак да ми напомня за това.*

— Няма да стане, сър.

— Добре. Завърши ли чертежите за новия К-50?

Мори просветля.

— Почти, сър! Днес ще започна да пиша първия раздел. Честна дума, мистър Уейнрайт, много съм доволен от проекта. Сега съм вложил в него повече от осемнайсет хиляди подвижни части, и то без...

— Добре. Добре. — Уейнрайт хвърли поглед към бюрото си. — Върви да работиш върху него. И оправи тази, другата работа. Ти можеш да я оправиш, Фрай. Консумирането е дълг на всеки. Запомни това.

Хауланд придружи Мори от чертожната до безупречните работилници. „Неприятности, а?“ — подхвърли той загрижено. Мори изсумтя. Това не го засягаше.

Хауланд хвърли поглед през рамо, докато нагласяваше програмирация пулт. Мори прегледа матриците мълчаливо, после се залови да чете резюмираните записи, сверявайки ги със схемите, вкара напътствията в програмиращото устройство. Хауланд мълчеше, докато Мори завършваше настройката и пусна пробен запис. Той съвпаднаше напълно; Мори се отдръпна да запали цигара в чест на успеха, преди да натисне пусковото копче.

— Хайде, пускай — каза Хауланд. — Не мога да си отида, докато не го задействуващ.

Мори се ухили и натисна бутона. Таблото светна; в него започна да пулсира слаб метрономен сигнал. Това беше всичко. Мори знаеше, че в другия край на четвъртмилния цех автоматичните сортировачи и конвейери опипваха медните макари и стоманените слитъци, отмерваха с фунии пластичен прах и багрила, прокарваха сложна лъкатушна пътека за хилядите отделни компоненти, които щяха да образуват новия модел К-50 на „Брадмур“ — „Избери си игра“. Но нищо не се виждаше от мястото в украсеното със сложни стенописи програмно помещение, където стояха. „Брадмур“ беше ултрамодерен

завод; в края на производствения цикъл дори роботите бяха заменени със самоуправляващи се машини.

Мори погледна часовника си и записа в дневника времето на пускане, докато Хауланд бързо проверяваше програмата на Мори за подаване на суровина.

— Проверките свършени — произнесе Хауланд тържествено, потупвайки го по гърба. — Трябва да го отпразнуваме. Впрочем това е първата ви разработка, нали?

— Да. Във всеки случай първата самостоятелна.

Хауланд вече тършуваше в личното си шкафче за бутилката, която пазеше там за специални случаи. Наля със замах.

— За Мори Фрай — обяви той, — нашия най-любим конструктор, от когото сме много доволни.

Мори пи. Прекара го много лесно. От години той добросъвестно използваше дажбите си за спиртни напитки, но никога не бе излизал извън минимума, тъй че макар алкохолът да не беше за него нещо ново, тази една-единствена чаша веднага го загрея. Загрея устата му, гърлото му, дълбините на гърдите му и застана като огнена буца във вътрешностите му. Хауланд, който се стараеше да бъде внимателен, похвали глупаво Мори за проекта и му наля отново. Мори не възрази нищо.

Хауланд пресуши чашата си.

— Може би се учудваш — каза той сухо — защо съм толкова доволен от теб, Мори Фрай. Ще ти го кажа.

Мори се ухили.

— Моля те, кажи ми.

Хауланд кимна.

— Ще ти кажа. Защото съм доволен от света, Мори. Снощи жена ми ме напусна.

Мори бе потресен така, както само младоженец можеше да бъде потресен от новината за рухване на брак.

— Много лошо... тоест, истина ли е?

— Да, заряза леглата ми, трапезата ми и пет робота и съм щастлив, че си отиде. — Наля отново за двамата. — Ех, тия жени! Не може да се живее нито с тях, нито без тях. Първо въздишаш, пъхтиш, тичаш подире им... обичаш ли поезията? — попита той внезапно.

Мори отговори предпазливо:

— Отчасти.

Хауланд задекламира:

— „Докога, о, моя любов, ще гледам таз стена между наште градини — твоята с рози, мойта с лилии омайни.“ Харесва ли ти? Написах го за Джослин — жена ми — при първата ни среща.

— Хубаво е — каза Мори.

— Два дена не искаше да ми говори. — Хауланд пресуши чашата си. — Много упорито момиче. Но я гонех като тигър. И после я улових. Уф!

Мори отпи голяма глътка от чашата си.

— Защо „уф“? — попита той.

— Ей така, уф — Хауланд насочи пръст към Мори. — Уф, и това е. Оженихме се, заведох я в бърлогата, където живеех, и уф, роди ни се дете, и уф, имах си една малка неприятност с Продоволствената комисия — нищо сериозно, разбира се, но стана спречкване... и уф, почнахме да се караме.

— Карахме се за всичко — обясни той. — Започва да ми мърмори нещо, и, естествено, аз отговоря едно или друго, и бум, избухваме. Бюджет, бюджет и все бюджет; да умра, ако чуя още веднъж думата „бюджет“. Мори, ти си женен мъж; знаеш какво е. Кажи ми истината, не беше ли готов да излезеш от кожата си първия път, когато улови жена си да те мами с бюджета?

— Да ме мами с бюджета ли? — Мори беше потресен. — Как така да ме мами?

— Е, има много начини. Да прави порциите ти по-големи от своите. Да измъква повече ризи за теб от дажбата си за облекло. Ясно ти е, нали?

— Не ми е ясно, дявол да го вземе! — крясна Мори. — Чери не е способна на токова нещо!

Хауланд го гледа тъпо една дълга секунда.

— Разбира се, че не е способна — каза той най-после. — Хайде да изпием по още една.

Наежен, Мори подаде чашата си. Чери не беше от момичетата, които *мамят*. Разбира се, че не беше. Мило, любящо момиче като нея — хубаво момиче, от добро семейство — не би знаело как да започне.

Хауланд говореше някак напевно:

— Няма да има вече бюджет. Няма да има вече караници. Няма да има вече „Татко никога не се е отнасял така с мен“. Няма да има вече мърморене. Няма да има вече допълнителни дажби за домашни нужди. Няма да има вече... Мори, какво ще кажеш да излезем и да обърнем още по няколко чаши? Познавам едно заведение, където...

— Съжалявам, Хауланд — рече Мори. — Знаеш, че трябва да се върна в канцеларията си.

Хауланд прихна да се смее. Протегна ръчния си часовник. Когато Мори се наведе над него, олюлявайки се леко, той със звън отбеляза часа. Оставаха само няколко минути до затварянето на кантората и приключването на този работен ден.

— Ох — изпъшка Мори. — Не съм усетил... Е, както и да е, Хауланд, благодаря ти, но не мога. Жена ми ще ме чака.

— Положително ще те чака — подхили се Хауланд. — Няма да я хванеш да яде тази вечер твоите и нейните дажби.

Мори произнесе рязко:

— Хауланд!

— О, извинявай, извинявай — махна с ръка Хауланд. — Не исках да кажа нищо лошо за твоята жена, разбира се. Изглежда, че Джослин ме е настроила против жените. Но, честна дума, Мори, заведението ще ти се понрави. Казва се „Чичо Пиготи“ и се намира в Стария град. Големи екземпляри се навъртат там. Ще ти харесат. Две вечери миналата седмица те... предполагам, че разбираш, Мори. Аз не ходя там толкова често, но случайно се отбих и...

Мори го прекъсна рязко.

— Благодаря ти, Хауланд. Трябва да се прибирам вкъщи. Жената ме чака. Предложението ти е много любезно. Лека нощ. Ще се видим пак.

Излезе, на прага се обърна да се поклони учтиво, а когато се завъртя обратно, блъсна лицето си в страничната дъска на вратата. Кожата му изтръпна приятно и чак когато видя Хенри, който му бърбеше съчувствено, усети, че отстрани по лицето му се стича тънка струйка кръв.

— Обикновена плътска рана — произнесе той с достойнство. — Няма нищо, което да ти причини ни най-малко бешпо... безпокойство, Хенри. А сега те моля да махнеш безобразната си физиономия. Искам да размисля.

И през целия път до дома си спа в колата.

Беше по-лошо от махмурлук. По-правилно би било да се нарече „маймунджилък“. Изпил си няколко чаши; започнал си да изтрезняваш, след като си поспал малко. После искат от теб да се събудиш и да функционираш. Последвалото състояние притежава най-лошите черти на махмурлука и на опиването; главата ти бучи, а в устата усещаш вкус като пода на меча дупка, но ни най-малко не си изтрезнял.

Има само един лек. Мори каза хрипливо:

— Хайде да обърнем по един коктейл, мила.

Чери се зарадва, че ще пие коктейл с него преди вечеря. Чери, мислеше си Мори с нежност, е чудесна, чудесна, чудесна...

Усети, че кимна в такт с мислите си, и се стресна от това движение.

Чери притича до него и докосна слепоочията му.

— Боли ли те, мили? — попита тя загрижено. — Имам предвид страната, която си блъснал във вратата.

Мори я изгледа втренчено, ала изражението ѝ беше прямо и любящо. Той каза храбро:

— Само мъничко. Всъщност нищо ми няма.

Икономът донесе коктейлите и се оттегли. Чери вдигна чашата си. Мори също вдигна своята, помириса напитката и едва не я изпусна. Стегна здраво разбърканите си вътрешности и се насили да я преглътне.

Учуди се, но беше доволен; питието се задържа. След миг странното явление на затопляне започна да се повтаря. Изгълта останалата напитка и протегна чашата си да бъде напълнена отново. Дори се опита да се усмихне. Колкото и да е странно, лицето му не промени изражението си.

Още една чаша и Мори се почувствува щастлив и отморен, но съвсем не и пьян. Влязоха да вечерят в отлично настроение. Бъбриха весело помежду си, а също и с Хенри, и Мори намери време дори да изпита сантиментално съжаление към клетия Хауланд, който не можеше да оправи брака си, когато бракът явно беше такава лесна

връзка, толкова благотворна и за двете страни, толкова топла и успокояваща...

Изведнъж се сепна и попита:

— Какво?

Чери повтори:

— Това беше най-хитрото предложение, което съм чувала досега. Такъв смешен човечец, мили. Страшно *нервен*, ако ме разбираш. Непрекъснато гледаше вратата, като че очакваше някого, но, разбира се, това беше глупаво. Никой от приятелите му не би дошъл в *нашата* къща да го види.

Мори каза напрегнато:

— Чери, *моля те!* Какво говореше за продоволствените купони?

— Но нали ти казах, мили! Беше точно след като излезе сутринта. Този смешен човечец дойде до вратата; икономът доложи, че не искал да каже името си. Все пак поговорих с него. Помислих, че е някакъв съсед, а, разбира се, *никога* не бих се държала грубо със съсед, отбил се у нас, дори и кварталът да е...

— Продоволствените купони! — молеше Мори. — Не чух ли от теб, че пласирал фалшиви продоволствени купони?

Чери отвърна неуверено:

— Е, предполагам, че *донякъде* бяха фалшиви. Както ми обясни, не били редовни и официални. Но предлагаше четири срещу един, мили — четири от купоните си срещу един от нашите. Та просто извадих домакинската ни книжка, отлепих с пара купони за две седмици и...

— Колко? — изрева Мори.

Чери замига.

— Нормата за около... около две седмици — каза тя плахо. — Лошо ли съм постъпила, мили?

Мори затвори очи, замаян.

— Купони за две седмици — повтори той. — Четири срещу един... не си получила дори колкото се полага.

— Отде да зная? — проплака Чери. — Никога не ми се е случвало толкова нещо, когато си бях *вкъщи!* Продоволствените размирици, бордеите и всички тия ужасни работи и мръсни, отвратителни човечета никога не са стигали до вратата ни!

Мори я гледаше тъпо. Тя пак плачеше, но това не проникваше през закалената броня, която внезапно бе обвила сърцето му.

Хенри издаде нерешителен звук, който у човек би бил подготвително прокашляне, но Мори го смрази с поглед, хвърлен с бялото на очите.

Мори произнесе с унил, монотонен глас, който едва ли можеше да заглуши риданията на Чери:

— Позволи ми да ти обясня точно какво си направила. Да предположим в най-добрия случай, че купоните, които си взела, са поне обикновен фалшификат и не са толкова лоши, че да ги изхвърлим, преди да ни хванат, че ги притежаваме. В такъв случай ще разполагаме с двумесечен запас от фалшиви купони. В случай че не ти е известно, знай, че тези продоволствени книжки не са чисто и просто за украшение. Те трябва да се представят всеки месец, за да докажем, че сме използвали консумативната си норма за месеца.

При представянето им се проверяват. На всяка книжка поне се хвърля поглед. Голяма част от тях обаче се преглеждат много внимателно от инспекторите, а известен процент се анализират с ултравиолетови, инфрачервени и рентгенови лъчи, с радиоизотопи, избелителни средства, пари, хартиена хромография и всички други проклетите тестове, известни на човека. — Гласът му се повишаваше в неравномерно кресчендо. — Ако имаме късмет да се отървем, като използваме някои от тези купони, не бива да *рисуваме* — просто не бива да рискуваме, — да използваме повече от един или два фалшиви на всеки десетина или повече редовни купони.

Това значи, Чери, че купените от теб не са двумесечен запас, а може би *двугодишен* запас — а тъй като, сигурно не си видяла това, на всяко нещо е отбелязан срокът му на годност, вероятно нямаме ни най-малък шанс и надежда да използваме повече от половината. — Когато бутна стола си назад и се надвеси над нея, той вече ревеше. — Нещо повече — продължи той, — точно *сега*, точно от тази *минута* трябва да възстановим купоните, които си дала, а това значи, че най-малко около две седмици ще бъдем на двойни дажби.

А да не говорим за единствената страна на цялата тази ужасна бъркотия, за която, изглежда, най-малко мислиш, а именно, че фалшивите купони са *противозаконни*! Аз съм беден, Чери, живея в бордей и зная това; има още много да се бяхтя, докато стана богат, или

уважаван, или влиятелен като баща ти, за когото започва страшно да ми омръзва да слушам. Но колкото и да съм беден, мога уверено да ти кажа *следното*: поне досега съм бил *честен*.

Сълзите на Чери бяха спрели съвсем и когато Мори свърши, тя бе клюмнала с бледо лице и сухи очи. Той се бе изчерпал; не бе му останала капка сила.

За миг се загледа навъсено в Чери, после се обърна безмълвно и с твърда стъпка напусна къщата.

Брак, а! — мислеше си, когато излизаше.

Вървя с часове, без да вижда накъде отива.

Опомни се от чувство, което не бе изпитвал от десетина години. Мори изведнъж разбра, че имаше такова особено усещане в стомаха поради последните симптоми на махмурлука. Той беше гладен — наистина гладен.

Озърна се. Намираще се в Стария град, на много мили от дома си, блъскан от простолюдни тълпи. Кварталът, където се озова, представляваше ужасен бордей, какъвто Мори не бе виждал — до китайски пагоди се издигаха имитации в стил рококо на параклисите, разположени около Версай; фасадите бяха обезобразени с безвкусна позлата; нямаше сграда без светещи надписи и мигащи светлини.

Видя някаква ослепително натруфена гостилница, наречена „Пестеливата пчелица на Били“, и прекоси улицата към нея, промъквайки се през безкрайните транспортни потоци. Тя представляваше жалко подобие на ресторант, но Мори не беше настроен да придирия. Намери място под една палма в саксия, колкото може по-далеч от ромонящите фонтани и струнния оркестър от работи, и даде поръчката си безогледно, без да обръща внимание на цените на дажбите. Докато келнерът се отдалечаваше, плъзгайки се безшумно, Мори с ужас се сети, че бе излязъл без продоволствената си книжка. Изпъшка гласно; беше много късно да се измъкне, без да предизвика някакъв инцидент. Но в края на краищата хрумна му бунтовна мисъл, какво значение имаше едно извъндажбено ядене в повече?

От храната се почувствува малко по-добре. Довърши до последната хапка своя *profiterole au chocolat*^[2], без дори да остави в

чинията недоядената една третина, позволявана по традиция, и плати сметката. Роботът-касиер посегна машинално за продоволствената му книжка. За миг Мори се почувствува човек с високо обществено положение, казвайки просто:

— Нямам продоволствени купони.

Роботите-касиери не бяха нагодени да проявяват изненада, но този се опита. Човекът на опашката зад Мори шумно пое дъх и не толкова шумно измънка нещо по адрес на *голтаците*. Мори го прие като комплимент и си излезе с големи крачки, почти в добро настроение.

Не беше ли по-разумно да се прибере вкъщи при Чери? За секунда Мори сериозно мислеше това; но не смееше да заяви открито, че е сбъркал, а Чери положително нямаше да признае, че *тя* е виновна.

Пък и сигурно ще е заспала, рече си Мори навъсено. Меко казано, Чери имаше тази дразнеща черта: много лесно заспиваше. Не използваше дори нормата си от сънотворни таблетки, макар че Мори неведнъж ѝ бе натяквал за тях. Разбира се, каза си той, винаги е бил толкова учтив и тактичен по този въпрос, както подобава на младоженец, че вероятно тя дори не бе разбрала, че това е упрек. Е, ще му сложи край!

Истинският мъж Мори Фрай, отхвърлил чуждия хомот, крачеше решително по улиците на Стария град.

— Хей, Джо, искаш ли да се позабавляваш?

Мори гледаше и не вярваше на очите си.

— Пак ли си ти! — изрева той.

Малкият човечец го зяпаше с искрено учудване. После по лицето му премина слаб проблясък, че го е разпознал.

— О, да — каза той. — Тази сутрин, а? — Изхихика съчувствено. — Жалко, че не пожела да направим сделка. Жена ти е къде-къде по-умна. Разбира се, ти малко ме засегна, Джек, та, естествено, покачих леко цената.

— Мошеник такъв, измамил си клетата ми безразсъдна жена! Двамата с теб ще отидем в местния полицейски участък да поговорим за това.

Човечето сви устни.

— Така ли?

Мори кимна енергично.

— Точно тъй! И позволи ми да ти кажа... — Спря се по средата на заканата си, тъй като нечия едра ръка го бе хванала за рамото.

Не по-малко едрият мъж, на когото принадлежеше тази ръка, произнесе с мек и вежлив глас:

— Безпокои ли те този господин, Сам?

— Засега не — призна малкият. — Но не е изключено да му хрумне, затуй не си отивай.

Мори отскубна рамото си.

— Не си въобразявайте, че можете да ме уплашите със силата си. Аз ще ви заведа в полицията.

Сам поклати глава недоверчиво.

— Искаш да кажеш, че ще намесиш в случая силите на закона?

— Непременно!

Сам въздъхна печално.

— Какво ще кажеш ти, Уолтър? Да се отнася така с жена си! И то такава мила женица.

— За какво говориш? — попита Мори, жегнат на особено чувствително място.

— Говоря за жена ти — обясни Сам. — Разбира се, аз самият не съм женен. Но ми се струва, че ако бях, нямаше да викам полицията, когато жена ми се занимава с един или друг вид престъпна дейност. Не, сър, аз сам ще се помъча да уредя работата. Слушай какво ще ти кажа — рече той наставнически, — защо не обсъдиш този въпрос с нея? Накарай я да разбере грешката на...

— Момент — прекъсна го Мори. — Искаш да забъркаш жена ми в тази работа, така ли?

Човекът разпери безпомощно ръце.

— Не аз искам да я забъркам, палячо — рече той. — Тя вече сама се е забъркала. Както знаеш, за да се извърши престъпление, са нужни двама. Аз може да продавам; не отричам това. Но в края на краищата на кого ще продам, ако няма кой да купи, нали така?

Мори го наблюдаваше навъсено. Хвърли бърз поглед към мощния Уолтър, сякаш го измерваше, ала Уолтър си беше все толкова едър, колкото и преди, и така въпросът се реши. Изключено беше да си послужи с насилие; изключено беше да вика полицията; и така не му

оставаше никакъв привлекателен начин да се възползва от сгодния случай, че се бе сблъскал отново с този човек.

— Е — каза Сам, — радвам се, че вече си размислил. А сега да се върнем на първия ми въпрос: искаш ли да се позабавляваш, приятелю? Виждаш ми се умен човек: изглежда, се интересуваш от заведението, което познавам, то е малко по-нататък в квартала.

Мори каза злобно:

— Ти май си и ловец на клиенти за такива заведения. Наистина талантлив човек.

— Признавам — съгласи се Сам. — От опит съм се убедил, че търговията с купони не върви твърде нощем. Меракът на хората е повече да се забавляват. И, повярвай ми, аз мога да им осигуря хубаво развлечение. Ето например мястото, за което става дума, казва се „Чичо Пиготи“, според мен е особено заведение. Не е ли така, Уолтър?

— О, напълно съм съгласен с теб — избоботи Уолтър.

Но Мори почти не слушаше.

— „Чичо Пиготи“ ли казваш? — попита той.

— Точно така — потвърди Сам.

Мори се намръщи за момент, обмисляйки едно хрумване. „Чичо Пиготи“ май беше заведението, за което Хауланд разправяше в завода; значи може да се окаже интересно.

Докато той мислеше какво да прави, Сам го хвана под мишницата от едната страна, а Уолтър дружелюбно го обгърна с едрата си ръка от другата. Мори усещаше, че върви.

— Ще ти хареса — обеща му Сам успокоително. — Ти си арабия, не се сърдиш за тази сутрин, нали? Разбира се, че не се сърдиш. Във всеки случай, погледнеш ли веднъж „Пиготи“, съвсем ще ти мине. То е нещо специално. Кълна се: не бих вършил тая работа, колкото и да ми плащат за водене на клиенти, ако не *вярвах* в нея.

— Ще танкуваш ли, Джек? — попита съдържателката, надвивайки шума в бара. Тя отстъпи назад, повдигна до глезените полата си, цялата във волани, и изпълни изкусен найн-степ.

— Казвам се Мори — подвикна Мори в отговор. — И не ми се танцува, благодаря.

Съдържателката сви рамене, хвърли на Сам мрачен, многозначителен поглед и се отдалечи с танцова стъпка.

Сам повика бармана.

— Първо ще обслужи нас — обясни той на Мори. — После няма да те безпокоим повече. Освен ако не ти трябваме за нещо, разбира се. Харесва ли ти заведението? — Мори се поколеба, но Сам не дочака. — Чудесно място — изрева той и вдигна чашата, оставена му от бармана. — До скоро виждане.

Той и големият излязоха. Мори се загледа неуверено подире им, после се отказа. Нали беше тук; поне да си посрѣбне нещо. Поръча си и се озърна.

„Чичо Пигоди“ беше третокласен вертеп, замаскиран — поне отчасти — така, че да изглежда като първокласните провинциални клубове с ограничен достъп. Тезгяхът например бе направен така, че да наподобява чистите линии на обработено дърво; но под повърхностната обработка Мори откриваше сложните наслоявания на плайпластик. Това, което на пръв поглед приличаше на пердета от грубо платно, беше всъщност умело обработена синтетична тъкан. И този мотив се забелязваше из целия бар.

В момента се изпълняваше някаква естрадна програма, но като че ли никой не ѝ обръщаше особено внимание. Напрягайки се за миг да чуе конференсието, Мори долови, че хуморът е на доста вулгарно ниво. Имаше вяла върволица от красиви танцовачки в дълги панталони с волани и прозираци горнища. Мори беше почти сигурен, че една от тях е съдържателката, която му бе заговорила само преди няколко минути.

До него един мъж декламираше на някаква жена на средна възраст:

*Разбих аз чудовищната скала, е-хоо!
Разбих аз издутата трѣба, покойнико!
Разбих аз разядения хълм...*

— Хей, Мори! — прекъсна мъжът. — Какво правиш тук?
Той се обърна и Мори го позна.

— Здравей, Хауланд — каза той. — Аз... ъ-ъ... случайно съм свободен тази вечер, та рекох...

Хауланд захихика.

— Е, жена ти май е по-либерална от моята. Ще ти поръчам напитка, момчето ми.

— Благодаря, имам си вече — отвърна Мори.

Поглеждайки Мори като тигрица, жената каза:

— Не прекъсвай, Евърет. Това беше едно от най-хубавите ти неща.

— О, Мори е слушал поезията ми — рече Хауланд. — Мори, искам да се запознаеш с една прекрасна и талантлива млада дама, Танакуил Бигелоу. Мори работи в службата с мен, Тан.

— Личи си — произнесе Танакуил Бигелоу с леден глас и Мори бързо отдръпна ръката, която бе понечил да протегне.

Тук разговорът секна, като набит на кол, жената се държеше хладно, Хауланд — отпуснато и разсеяно, а Мори се питаше дали в последна сметка това беше толкова добра идея. Той улови погледа на електрическите очи на робота-барман и поръча напитки за тримата, като учтиво ги мина по продоволствената книжка на Хауланд. Докато напитките дойдат и Мори най-после реши, че това е много добра идея, жената изведнъж омекна.

Тя заговори внезапно:

— Мори, вие имате вид на човек, който *мисли*, а аз обичам да разговарям с такива хора. Откровено казано, Мори, просто не мога да търпя отегчителните глупаци, които само работят цял ден в службите си, всяка вечер излапват цялата си вечеря, миткат се насам-натам, консумират като луди и до какво впрочем ги довежда всичко това? Много хубаво, виждам, че разбирате. Просто една бясна надпревара да се консумира, да консумираш от деня, в който се родиш, *хоп*, до деня, когато те погребат — *бух!* А кой друг може да бъде виновен освен роботите?

По повърхността на отпуснатото спокойствие на Хауланд започна да се появява лека отсянка на тревога.

— Тан — сгълча я той, — Мори може да не се интересува чак толкова от политика.

Политика, а, помисли си Мори; е, това е поне някаква следа. Докато жената говореше, Мори изпитваше зашеметяващото чувство, че

самият той е топката в игралната машина, която бе конструирал за работилницата през същия този ден. Като следеше думите на жената, можеше да получи известни указания за скоростите, извивките и пречките в следващия си проект.

— Не, моля, продължавайте, мис Бигелоу. Много ме заинтригувахте.

Тя се усмихна; после лицето ѝ внезапно промени изражението си, като се намръщи страшно. Мори се сепна, но това намръщено изражение очевидно не се отнасяше за него.

— Роботи ли! — изсъска тя. — Трябвало да работят за нас, а? Ха! Та ние сме техни роби, роби във всеки миг от всеки жалък ден на нашия живот. Роби! Не искате ли да се присъедините към нас и да бъдете свободен, Мори?

Мори използва чашата си като прикритие. Направи изразителен жест със свободната си ръка — какво именно изразяваше, не знаеше точно, защото беше объркан. Но това като че ли беше достатъчно за жената.

Тя каза укорително:

— Знаете ли, че над три четвърти от хората в нашата страна са изпадали в нервна криза през последните пет години и четири месеца? Че над половината от тях са с психоза и под постоянните грижи на психиатри — не проста, обикновена невроза, каквато имат и съпругът ми, и Хауланд, и вие, а психоза. Каквато имам и аз. Известно ли ви е това? Известно ли ви е, че четиридесет процента от населението по същество страда от маниакална депресия, тридесет и един процента са шизофреници, тридесет и осем процента имат цял асортимент от други неопределени психогенни смущения, а двайсет и четири...

— Спри за минута, Тан — прекъсна я критично Хауланд. — Прекалено много са ти процентите. Започни отново.

— Ох, дявол да го вземе — каза жената тъжно. — Защо мъжът ми не беше тук. Той го изразява много по-добре от мен. — Тя сръбна от чашата си. — Щом се изплъзнахте от въдицата — обърна се тя злобно към Мори, — защо да не дадем нова поръчка — този път с моята продоволствена книжка?

Мори поръча; това беше най-простото нещо, което можеше да направи в смущението си. Когато изконсумираха и тази поръчка, взеха още по една по продоволствената книжка на Хауланд.

Доколкото разбираше, жената, мъжът ѝ и по всяка вероятност и Хауланд спадаха към някаква антироботна организация. Мори бе чувал за такива неща; те имаха почти законен статут — нито одобрявани, нито забранявани, но никога досега не бе влизал в досег с тях. Спомняйки си за омразата, която така болезнено бе изпитал отново при психодраматичния сеанс, той си мислеше с безпокойство, че може би спада към тях. Но колкото и да ги разпитваше, сигурно нямаше да успее да схване добре принципите на организацията.

Най-после жената прекрати опитите си да му обяснява и тръгна да търси мъжа си, а Мори и Хауланд изпиха по още една чаша и се заслушаха как двама пияници се препираха кой да плати следващата поръчка. Бяха в Алфонс-Гастоновия стадий на опиянение; на сутринта щяха да се разкайват, защото всеки беше готов да отстъпи на другия правото да плати със своите продоволствени купони. Мори мислеше с тревога за купоните си; Хауланд сигурно имаше заслугата за голяма част от тазвечерното напиване на Мори. Разбира се, така му се падаше, загдето бе забравил книжката си.

Когато жената се върна, с нея беше едрият мъж, когото Мори бе срещнал със Сам, фалшификатора, пробутвача и изобщо човека за всичко в Стария град.

— Светът е удивително малък, нали? — избумтя Уолтър Бигелоу, мачкайки леко ръката на Мори в своята. — Е, сър, моята жена ми каза колко много се интересувате от основните психологически подбуди на нашето движение, та бих искал да ги обсъдя по-подробно с вас. Преди всичко, сър, замисляли ли сте се върху принципа за двойствеността?

— Ами... — подхвана Мори.

— Отлично — каза Бигелоу учтиво. Прокашля се и задекламира:

*Пръв видял го е Китай
като слънчев лъч през май,
сякаш дух се в тях вселил,
момък и мома пленил:
Ианг
и Ин.*

Той повдигна пренебрежително рамене.

— Това е само първата строфа — каза той. — Не зная разбирате ли нещо дотук.

— Хм, не — призна Мори.

Настъпи изчаквателна пауза. Мори измънка:

— Аз... ъ-ъ...

— Обхваща всичко, нали? — попита жената на Бигелоу. — Ох, де да можеха и други да го виждат ясно като вас! Опасността от роботите и спасението от роботите. Гладуване и пресищане. Винаги двойственост, винаги!

Бигелоу потупа Мори по рамото.

— От следващата строфа става още по-ясно — рече той. — Тя е наистина много остроумна — не искам да го призная, разбира се, но тя е колкото моя, толкова и на Хауланд. Той ми помогна в стихосложението. — Мори стрелна с очи Хауланд, но Хауланд старателно гледаше настрана. — Трета строфа — обяви Бигелоу. — Тази е трудна, понеже е дълга, затуй внимавайте.

*Слепи са везните ти, о, Правда,
едно блюдо се вдига, друго спада.*

— Хауланд — прекъсна той, — сигурен ли си за римата? Тук аз все се препъвам. Е, и тъй:

*А плюс нещо Бе-то намалява,
все пак с Бе другарче си остава.
В електричеството има даже
двойственост, тъй може да се каже.
Проследи му тока, що се мята
в синуса на жица по земята.
Синусът подскача и лудува,
а за цифри нулата жадува.
Синуси, везни и всяко нещо
имат помежду си много общо.
Мъж, жена, тъмнило и светило —
туй от дядо Ной се й съхранило!*

*Ианг
и Иин!*

— Прескъпи! — изписка жената на Бигелоу. — Ти никога не си го правил толкова хубаво! — Прозвучаха откъслечни ръкопляскания и Мори за пръв път усети, че барът бе прекъснал шумното си веселие, за да ги слуша. Явно Бигелоу беше знаменитост тук.

Мори каза нерешително:

— Никога досега не бях чувал такова нещо.

Обърна се колебливо към Хауланд, който избъбри бързо:

— Пийте! Сега всички имаме нужда от пиене.

Пиха по продоволствената книжка на Бигелоу.

Мори дръпна Хауланд настрана и го запита:

— Слушай, прави като мен. Тия да не са откачени?

Хауланд се засегна.

— Не. Съвсем не.

— Има ли в това стихотворение някакъв смисъл? Има ли някакъв смисъл в цялата тази работа с двойствеността?

Хауланд повдигна рамене.

— Ако за тях има някакъв смисъл, значи има. Те са философи, Мори. Вникват дълбоко в нещата. Не знаеш каква чест е за мен да ми позволяват да общувам с тях.

Пиха отново. С продоволствената книжка на Хауланд, разбира се.

Мори дръпна Уолтър Бигелоу в едно тихо кътче. Каза:

— За момент да оставим настрана двойствеността; какво значи това за роботите?

Бигелоу го изгледа втрещено.

— Нима не разбрахте стихотворението?

— Не ще и дума, разбрах го. Но схематизирайте ми го по-простичко, за да мога да го разкажа на жена си.

Бигелоу засия.

— Става дума за двуразделността на роботите — обясни той. — Също като малката мелачка за сол, която детето искало: мелела сол, мелела сол и все мелела сол. Трябвала му сол, но не чак *толкова* много сол. Уайтхед го обяснява ясно...

Поръчаха нови напитки по книжката на Бигелоу.

Мори се олюляваше над Танакуил Бигелоу.

— Слушайте — измънка той с преплитащ се език. — Мисис Уолтър Танакуил Насилник Бигелоу. Слушайте.

Тя му се усмихна самодоволно.

— Кестенявокоси — изрече замечтано.

Мори поклати енергично глава.

— Оставете косата ми — заповяда той. — Оставете това стихотворение. Слушайте. Обяснете ми с *точни* и ел-е-мен-тар-ни думи какво му куца на днешния свят.

— Няма достатъчно кестеняви коси — отговори тя бързо.

— Оставете косите!

— Добре — съгласи се тя. — Има прекалено много работи. А прекалено многото работи правят прекалено много от всичко.

— Ха! Разбрах го! — възкликна Мори тържествуващо. — Да се отървем от роботите!

— О, не. Не! Не! Не! Тогава няма да има какво да ядем. Всичко е механизирано. Не можем да се отървем от тях, не бива да забавяме производството — забавянето значи смърт, а спирането ще ускори смъртта ни. Принципът на двойствеността е концепция, която изяснява всички тия...

— Не! — изкрещя Мори. — Какво да *правим*?

— Какво да правим ли? Ще ви кажа какво трябва да правим, ако такова е желанието ви. Мога да ви кажа.

— Тогава кажете ми.

— Трябва... — Танакуил изхълцука с поглед, в който се четеше изтънчен ужас — ... да поръчаме още веднъж.

Поръчаха отново. Разбира се, той галантно я остави да плати сама. А тя негалантно се запрепира с бармана за полагаемите ѝ се дажбени точки.

Макар и да не беше закоравял пияч, Мори опита. Всячески се стараше.

И си плати за това. Малко преди крайниците му да престанат да се движат, мозъкът му спря да работи. Загуби съзнание. Във всеки случай почти загуби съзнание, защото от тази вечер помнеше само

някакъв калейдоскоп от хора, места и предмети. Хауланд беше там, пиян като свиня, позорно пиян — доколкото си спомняше, така мислеше Мори, докато гледаше Хауланд от пода. Семейство Бигелоу също беше там. Жена му, Чери, внимателна и весела, беше там. И колкото и да е странно, Хенри също беше там.

Много, много трудно му беше да възстанови тази картина. Мори посвети на тези усилия цяла една сутрин на махмурлук. По някаква причина беше важно да я възстанови. Но Мори не можеше дори да си спомни причината; и накрая се отказа, като предположи, че е разгадал тайната на двойствеността и дали забележителната фигура на Танакуил Бигелоу беше естествена.

Знаеше обаче едно: че на другата сутрин се събуди в леглото си, но не помнеше как се бе озовал там. Нямаше ясен спомен за нищо, поне за нещичко, което да се вмести в правилния хронологичен ред или да се свърже с нещо друго след дванайсетата чаша, когато той и Хауланд, прегърнали се през раменете, съчиняваха нов стих за двойствеността и плагиатствувайки от една стара маршова мелодия, ревяха из шумния бар:

*Двойственост, простряна повсеместно,
във хладилника ще наидеш лесно.
Къщата си изолирай, отопли,
после пък храната замрази.
Скрежът ще навлажни там фреона,
ала вкарай му тогаз нихрома.
Виждаш ли? Горещина във студ,
зной във студ; е, няма тук диспут!
Сякаш великан го е написал:
двойственост във всичко — ето смисъл!
Ианг
и Иин!*

Поне навремето му се струваше, че това има някакъв смисъл.

Щом алкохолът отваряше очите на Мори да види, че има двойственост, може би той се нуждаеше именно от алкохол. Защото имаше нещо такова.

Наречете го двуразделност, ако тази дума ви се струва по-подходяща. Нещо като двубой, борба между двама неуморни бегачи в безсмъртно състезание. Ето го хладилника в къщата. Студеният въздух, мехурът от затоплен въздух, който представлява къщата, мехурът от изстуден въздух, който представлява хладилникът, краткотрайният мехур от затоплен въздух, който я размразява. Наречете топлината Ианг, ако щете. Наречете студа Иин. Ианг застига Иин. После Иин задминава Ианг. После пък Ианг задминава Иин. След това...

Дайте им други названия. Наречете Иин уста; наречете Ианг ръка.

Ако ръката бездействува, устата ще гладува. Ако устата спре да работи, ръката ще умре. Ръката, Ианг, се движи по-бързо.

Иин може да не изостане.

Тогава наречете Ианг робот.

И не забравяйте, че тръбопроводът има два края.

Като всеки човек, който се напива за пръв път в живота си, Мори се подготви за последиците — и с учудване установи, че последици нямаше.

Чери го изненада.

— Ти беше толкова смешен — кикотеше се тя. — И, честна дума, толкова *романтичен*.

С разтреперени ръце той изгълта сутрешното си кафе.

Колегите му ревяха и го тупаха по гърба.

— Хауланд разправя, че си го ударил на живот, момче! — крещяха те горе-долу едни и същи думи. — Хей, чуйте какво направил Мори — за пръв път в живота си изкарал цяла нощ в гуляй *и дори не носел със себе си продоволствената си книжка за отмятане на дажбата!*

Смятаха това за чудесна шега.

Но в края на крайщата всичко вървеше добре. Чери изглеждаше променена до неузнаваемост. Вярно, тя все тъй не обичаше да излиза вечер и Мори нито веднъж не я видя да се опита да яде насила нежелана храна или да играе нежелани игри. Но когато един следобед надникна в кухненския килер, от радост не повярва на очите си: бяха доста преизпълнили дажбените си норми. За някои неща дори нормите им бяха изчерпани — превишени с повече от месец!

За това нямаха вина фалшивите купони, защото той ги бе намерил зад една тенджера и тихомълком взе връх. Тя беше чувствителна на тази тема; нека се сложи пепел на това.

И добродетелността бе възнаградена.

Уейнрайт го повика, ухилен до уши.

— Мори, имам голяма новина! Всички ценим работата ти тук и вече можем да докажем това по-осезателно, а не само с похвали. Не исках да ти го съобщя, докато не се вземе окончателно решение, но... положението ти е преразгледано от Класификационната и разпределителна комисия. Ти вече не си в четвърти нисш клас, Мори!

Мори изрече с треперещ глас, почти не смеейки да се надява:

— Пълен четвърти клас ли съм?

— Пети клас, Мори. *Пети клас!* Когато вършим нещо, вършим го както трябва. Поискахме специална привилегия и я получихме — ти прескачаш цял клас. — И добави откровено: — Разбира се, това не се дължи единствено на нашето съдействие. Много помогнаха последните ти блестящи постижения в консумацията. Нали ти казах, че можеш!

Мори трябваше да седне. Не разбра нищо от това, което Уейнрайт каза по-нататък, но то нямаше никакво значение. Измъкна се от кабинета, заобиколи колегите си, които чакаха да му честитят и се добра до един телефон.

И Чери като него беше във възторг и не можеше да намери думи.

— Ох, мили! — успя само да каже тя.

— А без теб не можех да го постигна — брътвеше той. — Самият Уейнрайт призна това. Каза, че ако не бяхме... толкова... ако *ти* не вървеше в крак с дажбите, Комисията нямаше да одобри повишението. Исках да ти кажа нещо за това, мила, но просто не знаех как. Ала искрено го ценя. Аз... Ало? — от другия край на телефона настъпи странно мълчание. — Ало? — повтори той разтревожено.

Гласът на Чери беше напрегнат и тих.

— Мори Фрай, според мен ти си подлец. Не трябваше да разваляш хубавата новина. — И затвори телефона.

Мори гледаше телефона вторачено, с увиснала челюст.

Хауланд се появи зад него ухилен.

— Ех, тия жени! — каза той. — Не се и опитвай да ги разбереш. Все пак честито, Мори.

— Благодаря — измънка Мори.

Хауланд се изкашля и поде:

— Ъ-ъ... впрочем, Мори, сега, когато си, така да се каже, от големите клечки, няма... ъ-ъ... да се чувствуваш задължен... е, да съобщиш нещо на Уейнрайт, например нещо, което съм казал, докато ние...

— Извинявай — рече Мори, без да го слуша, и го отмина. Мислеше трескаво да се обади отново на Чери, да изтича до вкъщи да разбере точно какво лошо е казал. Не че изпитваше някакво особено съмнение, разбира се. Бе засегнал слабото и място.

Така или иначе, ръчният часовник напевно му напомняше, че седмичното му посещение при психиатър наближава.

Мори въздъхна. Денят дава и денят взема. Благословен е денят, който дава само хубави неща.

Ако изобщо дава.

Сеансът вървеше лошо. Много от сеансите бяха вървели лошо, реши Мори; докторите, до които нямаше достъп, все повече и повече си шепнеха, опипваха и изучаваха в тъмното, вместо да прилагат точната психическа хирургия, на която беше свикнал. Нещо не е в ред, помисли си той.

Да, нещо не беше в ред. Земелвайс го потвърди, когато отложи груповия сеанс. След като другият доктор излезе, той накара Мори да седне, за да си поговорят насаме. И то за сметка на своето време — не поиска полагаемия се дажбен хонорар. Това показваше на Мори колко важен беше проблемът.

— Мори — подхвана Земелвайс, — ти криеш нещо.

— Нямам такова намерение, докторе — каза Мори разпалено.

— А кой знае какво „намерение“ имаш? Частица от теб има такова „намерение“. Ние дълбахме много надълбоко и открихме някои важни неща. Само че има нещо, което нямам право да пипам. Изследването на съзнанието, Мори, е като да пратиш разузнавачи в канибалска територия. Забелязваш канибалите, когато стане вече много късно. Но ако пратиш един разузнавач през джунглата и той не се появи от другата страна, може сериозно да се предположи, че нещо се е изпречило на пътя му. В този случай ще наречем пречката „канибали“. А в случая с човешкото съзнание наричаме пречката

„травма“. А щом разберем, че я има, ще трябва да разберем каква е травмата или какво ще е въздействието ѝ върху поведението.

Мори кимна. Всичко това му беше познато; само не можеше да проумее накъде бие Земелвайс.

Земелвайс въздъхна.

— Трудността в лечението на травмите и проникването през психическите пречки и отстраняването на задръжките — трудността във всичко, което вършим ние, психиатрите, всъщност е в това, че не можем да си позволим да го вършим достатъчно добре. Човек със задръжка е под напрежение. Ние се мъчим да облекчим това напрежение. Но ако успеем напълно, като не му оставим никакви задръжки, се получава престъпник, Мори. Задръжките са често социално необходими. Да предположим например, че един обикновен човек няма задръжки срещу крещящото прахосничество. А знаете, че това би могло да се случи. Да речем, че вместо да изразходва дажбите си методично и разумно, той например запали къщата си и всичко в нея или изхвърли хранителната си дажба в реката. Когато само няколко лица вършат това, лекуваме ги като отделни лица. Но ако това става масово, Мори, ще настъпи краят на обществото, което познаваме. Помислете си за цялата сбирка от антисоциални действия, които виждате във всеки вестник. Мъж бие жена си; жена се превръща в харпия; хлапак чупи прозорци; мъж започва търговия с купони на черна борса. И всеки един от тях отразява една основна слабост в защитата на съзнанието срещу най-важния единичен антисоциален феномен — неизпълнението на консумативните норми.

Мори избухна:

— Това е несправедливо, докторе! Така беше преди седмици! Напротив, напоследък бяхме много старателни. Та нали Комисията току-що ме похвали...

Докторът каза кротко:

— Защо се нервирате толкова, Мори? Аз направих само една обща забележка.

— Естествено е човек да се възмуцава, когато го обвиняват.

Докторът повдигна рамене.

— Първо, най-напред и преди всичко, ние не обвиняваме в нищо пациента. Само се стараем да им помогнем да откриват някои неща. —

Както винаги в края на сеанса, запали цигара. — Помислете върху това, моля ви. Ще се видим идущата седмица.

Чери беше сдържана и недостъпна. Целуна го едва-едва, когато влезе. Каза:

— Обадох се на мама да ѝ съобщя хубавата новина. Тя и татко обещаха да дойдат тук да отпразнуваме случая.

— Добре — рече Мори. — Мила, какво лошо казах по телефона?

— Ще бъдат тук към шест.

— Разбира се. Но какво казах? Нещо за дажбите ли? Ако си толкова чувствителна, заклевам се вече дума да не обелвам за тях.

— Чувствителна съм, Мори.

Той каза отчаяно:

— Извинявай. Аз просто...

Но му хрумна друго. Целуна я.

Отначало Чери беше равнодушна, но не за дълго. Когато целуването свърши, тя го отблъсна и се закиска от все сърце.

— Чакай да се облека за вечеря.

— Разбира се. Във всеки случай аз просто...

Тя сложи пръст на устните му.

Той я пусна да му се изплъзне и чувствувайки се вече не така напрегнат, мина в библиотеката. Следобедните вестници вече го чакаха. Седна благопристойно и се залови да ги преглежда поред. По средата на „Уърлд-Телеграм-Сън-Пост-енд-Нюз“ позвъни на Хенри.

Мори бе изчел всичко до театралната рубрика на „Таймс-Хералд-Трибюн-Мирър“, преди да се яви роботът.

— Добър вечер — поздрави той учтиво.

— Защо се забави толкова? — попита Мори. — Къде са другите работи?

Роботите не заекват, ала имаше забележима пауза, преди Хенри да отговори:

— На долния етаж, сър. Трябват ли ви за нещо?

— Ами, не. Просто не ги виждам наоколо. Донеси ми нещо за пиене.

Роботът се поколеба.

— Скоч ли, сър?

— Преди вечеря? Донеси ми „манхатън“.

— Свършили сме вермута, сър.

— Всичкия ли? Ще бъдеш ли тъй добър да ми кажеш как стана това?

— Всичкият е изконсумиран, сър.

— Смешна работа! — тросна се Мори. — През целия си живот никога не сме оставали без спиртни напитки и това ти е известно. Боже мой, неотдавна тъкмо получихме дажбата си и аз положително...

Спря се. Когато погледна Хенри, в очите му изведнъж проблясна ужас.

— Вие положително какво, сър? — подкани го роботът.

Мори преглътна.

— Хенри, да не би... да не би да съм направил нещо, което не е бивало да правя?

— Сигурно нямаше да зная това, сър. Аз нямам право да ви казвам какво да правите и какво да не правите.

— Не ще и дума — съгласи се Мори мрачно.

Той седеше вцепенен, вторачен безнадеждно в пространството, мъчейки се да си спомни. А това, което си спомни, никак не му беше приятно.

— Хенри — рече той. — Ела да слезем долу. Хайде, веднага!

Бе си спомнил изказването на Танакуил Бигелу за роботите. *Прекалено много работи — вършат прекалено много от всичко.*

Така бе хвърлено семето на тази идея; то покълна в дома на Мори. Доста пийнал тогава, изпълнен с необикновено много задръжки, сега за него проблемът беше ясен, а отговорът — очевиден.

Огледа се с мрачно безпокойство. Собственият му робот, изпълняващ собствените му нареждания, дадени преди седмици...

— *Просто така ни наредихте, сър* — каза Хенри.

Мори изпъшка. Той гледеше сцена на невиджана дейност, от която по гърба му полазиха тръпки.

Ето го иконома-робот, трудещ се усърдно с безизразно медно лице. Пременил в голфа и обувките за голф на Мори, роботът тържествено удряше отново и отново с бухалките на Мори. Докато

топката се оръфа и я смени, и дръжките на бухалките се изкривиха, и гъстият шев на облеклото започна да се разтяга и разнищва.

— Боже мой! — възкликна Мори глухо.

Ето ги и роботите-слугини, изискано пременени в най-хубавите дрехи на Чери; те сновяха насам-натам в изящни, деликатни обувки, сядаха, ставаха, навеждаха се, обръщаха се. Роботите-готвачи и роботите-сервитьори готвеха дионисиевски гозби.

Мори преглътна.

— Ти... ти вършиш работата си добре — каза той на Хенри. — Затова нормите са изпълнени.

— О, да, сър. Точно както ни наредихте.

Мори трябваше да седне. Един от роботите-сервитьори учтиво притича с един стол, донесен от горния етаж за новата им работа.

Прахосничество.

Мори предъвкваше тази дума.

Прахосничество.

Човек никога не прахосва нещата. Той ги *използва*. Ако се наложи, стига едва ли не до нервна криза, за да ги използва; всеки дъх става бреме за него, всеки час — мълчание, за да ги използва, докато чрез старателно консумиране или благодарение на служебни заслуги го повишат в следващия по-висок клас и му позволят да не консумира така трескаво. Но не може безразсъдно да унищожават или да изхвърлят. Трябва да *консумира*.

Мори мислеше със страх: когато Комисията открие това...

Все пак, каза си той, Комисията нищо не е открила. Докато успее, ще мине време, защото в края на краищата човеците никога не влизат в помещенията на роботите. Не съществуваше нито закон, нито дори свят обичай, който да забранява това. Ала и нямаше причина да се влиза. Когато станеха аварии, а това се случваше рядко, идваха работи по поддържането или ремонтни бригади и ги поправяха. Обикновено засегнатите хора дори не знаеха, че е имало такова нещо, защото роботите използваха своя радиовръзка и работата се вършеше почти автоматично.

Мори каза укорително:

— Хенри, трябваше да ми кажеш... тоест да ми напомниш за това.

— Но, сър! — запротестира Хенри. — Вие ми наредихте „да не казвам никому“. Изрично ми заповядахте.

— Хм. Е, продължавай така. Аз... ъ-ъ... трябва да се качвам горе. Разпореди се останалите работи да приготвят вечерята.

Мори излезе, чувствайки се неловко.

Вечерята за отпразнуване на повишението на Мори беше трудна. Мори обичаше родителите на Чери. След разпита, на който бащата непременно трябва да подложи кандидата на дъщеря си преди сключването на брака, старият Илън се бе постарал да се нагоди. Старите бяха така добри да не им се месят, така добри да не парадират с по-високото си обществено положение, така добри да им помагат в бюджета — можеше да се разчита най-малко един път на седмицата да дойдат на обилна вечеря, и мисис Илън неведнъж бе прекроявала за себе си някоя от новите рокли на Чери, като дори носеше всички крещящи украшения.

А когато Мори и дъщеря им се ожениха, те бяха чудесни по отношение на сватбените им подаръци. Най-много, което член на семейството на Мори можеше да приеме, беше сребърен или няколко кристални сервиза. Илънови обаче дадоха главозамайващото обещание да приемат една кола, птича баня за градината си и пълен комплект мебели за всекидневната! Разбира се, те можеха да си позволят това — налагаше се да консумират толкова малко, че не им беше много трудно да приемат дори такива скъпи подаръци. Но Мори знаеше, че без тяхната помощ през първите няколко брачни месеца щяха да бъдат доста по-затруднени с консумацията.

Но точно тази вечер на Мори му беше трудно да обича когото и да било. Той отговаряше едностранно; едва промърмори, когато Илън вдигна наздравица за повишението му и за блестящото му бъдеще. Беше загрижен.

И имаше защо. Колкото дълбоко и смело да ровеше в паметта си, не можа да намери никакво указание точно какво би било наказанието за простъпката му. Но изпитваше тягостно предчувствие, че го очакват неприятности.

Мори преразгледа проблема си толкова много пъти, че го обзе някакво затъпяване. Когато обаче вечерята свърши и той и тъстът му се оттеглиха в кабинета със своето бренди, горе-долу се бе съвзел отново.

За пръв път, откакто Мори го познаваше, Илън му предложи една от *своите* пури.

— Ти си Пети клас... можеш да си позволиш вече да пушиш чужди пури, нали?

— Да — отговори Мори мрачно.

Настъпи кратка пауза. После Илън, точен като робот-компаньон, се изкашля и опита пак.

— Спомням си колко се изтормозих, докато достигна Пети клас — зарови се той дълбокомъдрено в спомени. — Не ще и дума, консумацията поддържа работоспособността на човека. Не можеш да се справиш с натрупалата се в адвокатската ти кантора работа, когато и дажбените ти точки се трупат. Разбира се, консумацията стои на първо място — това е първостепенен дълг на всеки гражданин. Майка ви и аз много се измъчихме в това отношение, но хора, които искат бракът им да успее и да се проявят като добросъвестни граждани, трябва да се запретнат здравата и да изпълняват дълга си, нали?

Мори потисна една тръпка и се насили да кимне.

— Най-хубавото в повишаването по клас — продължи Илън, сякаш бе намерил задоволителен отговор — е, че не става нужда да губиш толкова много време за консумиране, обръщаш по-голямо внимание на работата си. Трудът е най-големият лукс на тоя свят. Де да имах енергията на младите! Пет дена седмично в съда е, кажи-речи, най-много, което мога да направя. За известно време стигнах до шест, за пръв път в живота си се поотпуснах, ала докторът ме посъветва да намаля дните. Каза, че не бива да прекаляваме с удоволствията. Сега вече ще работиш два дена седмично, нали?

Мори кимна отново.

Илън смукна силно от пурата си и очите му блестяха, докато гледаше Мори. Той беше явно озадачен и Мори дори в полузамаяното си състояние можа да отгатне точно момента, когато Илън ще си направи погрешно заключение.

— Добре ли върви всичко с теб и Чери, а? — попита той дипломатично.

— Отлично! — възкликна Мори. — По-добре не може и да бъде!

— Хубаво, хубаво. — Илън промени темата почти с доловимо усилие. — Като става дума за съда, неотдавна имах едно интересно дело. Млад човек — предполагам с година-две по-млад от теб — бе

докаран по параграф деветдесет и седем. Знаеш ли какво е това? Влизане с взлом.

— Влизане с взлом — повтори Мори учудено, неволно заинтригуван. — Къде е влизал с взлом?

— *В къщи*. Стар термин; законите гъмжат от такива. Първоначално се е прилагал за крадене на вещи. Установих, че все още се прилага.

— Искаш да кажеш, че е *откраднал* нещо? — попита Мори недоумяващо.

— Точно така! *Откраднал*. Най-обикновения случай, който съм имал досега. По-късно го обсъдихме с един от многото му адвокати; за него е също нещо ново. Оказва се, че този младеж имал приятелка, симпатично момиче, но малко, разбираш ли, пълничко. Интересувала се от изкуство.

— В това няма нищо лошо — каза Мори.

— И в нея няма нищо лошо. Нищо не е направила. При това не го е обичала особено много. Не искала да се омъжи за него. Хлапакът се замислил как да я склони и... е, знаеш оня голям Мондриан^[3] в музея, нали?

— Никога не съм бил там — отговори Мори малко смутено.

— Хм. Трябва да отидеш някой ден, момчето ми. И тъй, веднъж, малко преди да затворят музея, този хлапак се вмъкна вътре. Открадва картината. Точно така — *открадва* я. Взема я, за да я даде на момичето.

Мори поклати глава озадачено.

— Никога досега в живота си не съм чувал такова нещо.

— А и малцина са чували. Впрочем момичето не искало да вземе картината. Уплашило се, когато той му я донесъл. Предполагам, че се е обадило на полицията. Във всеки случай някой я е осведомил. Три часа търсили картината, докато я намерят, дори след като разбрали, че е окачена на стена. Горкото мило момче. Къща с четиридесет и две стаи.

— И значи има *закон* за това? — попита Мори. — Според мен все едно да въведеш закон против дишането.

— Има, разбира се. Стар закон, естествено. Момчето е понижено с два класа. Щяха да го понижат още повече, но, слава богу, беше само Трети клас.

— Ъ-хъ — каза Мори, облизвайки устни. — Слушай, Татко...

— А?

Мори се прокашля.

— Ъ-ъ... интересно... какво ли е наказанието например за такива неща... хм, като например злоупотреба с данъци или нещо от този род?

Илън повдигна вежди.

— Злоупотреба с данъци ли?

— Да речем, че имаш данъци за някаква спиртна напитка, и вместо да я изпиеш, ти... ъ-ъ... я изливаш в мивката или нещо такова...

Гласът му заглъхна. Илън се намръщи. Каза:

— Странно, изглежда, че не съм толкова либерален, колкото мислех. Кой знае защо, това никак не ми се вижда забавно.

— Съжалявам — изграка Мори.

И наистина съжаляваше.

Може това да беше нечестно, но Мори се чувствуваше много добре, защото дните минаваха, а никой като че ли не бе проникнал в тайната му. Чери беше щастлива. Уейнрайт все намираще случай да потупа Мори по гърба. Отплатата за греха се превръщаше в благоденствие и щастие.

Имаше един лош момент, когато Мори се прибра вкъщи и завари Чери да надзирава работата на група работи-опаковчици; новата къща, съответстваща на по-високия му клас, беше готова и смятаха да се пренесат на другия ден. Но Чери не беше слизала на долния етаж и Мори нареди на роботите-домакини да разчистят всякакви следи от това, което бяха правили, преди опаковчиците да напреднат дотам.

Според критериите на Мори новата къща беше същински лукс.

Тя имаше само петнайсет стаи. Мори хитро бе задържал един робот в повече, отколкото се изискваше за Пети клас, и бе получил компенсираща отстъпка за размерите на къщата.

Помещенията за роботите обаче не бяха така изолирани, както в старата къща, а това представляваше неудобство. Неведнъж Чери се бе сгушвала до него и приятната интимна обстановка на единственото им легло в единствената им спалня и бе казвала с лека загриженост: „Ох, как ми се иска да прекратят този шум!“ И Мори ѝ обещавахе да говори с Хенри за това на сутринта. Но не намираще какво да каже на Хенри, разбира се, освен да му заповяда да прекрати непрекъснатото консумиране през всеки един от двайсет и четирите часа на деня,

поради което бяха винаги над нормата, но все пак никога не надвишаваха достатъчно неизбежното седмично увеличение на нормите.

Но макар че от време на време Чери се заинтересуваше за момент какво вършат роботите, тя едва ли щеше да отгатне истината. Преди всичко на Мори му помагаше нейното възпитание — тя познаваше, толкова слабо непрекъснатото мелене-мелене-мелене при консумацията, присъщо на по-нисшите класове, че едва ли забелязваше неговата недостатъчност.

Понякога Мори почти се отпускате.

Измисляше безброй трудни работи за роботите, а роботите учтиво и безстрастно ги изпълняваха.

Мори бе успял.

Вярно, не всичко вървеше по мед и масло. Мори имаше трудни моменти, когато с пощата идваше тримесечният обобщителен отчет. Щом приближаваше денят, в който Разпределителната комисия трябваше да провери степента на износване на върнатите бракувани вещи, Мори започваше да се поти. Облеклото, мебелите и домакинските уреди, които роботите бяха изразходвали от негово име, бяха почти на парчета. Важното беше това да изглежда правдоподобно — никой нормален човек не би носил панталони с пробито коляно, както правеше Хенри със своя костюм, преди Мори да го спре. Щеше ли да възрази Комисията?

Нещо повече, дали в *начина*, по който роботите изразходваха нещата, нямаше нещо, което да издаде цялата работа? Например някакво особено място на износване в анатомията на роботите, така че да се получи дупка, каквато не би се получила от човешко тяло, или да се опъне някакъв шев, който при нормално положение не би бил опънат.

Всичко това будеше тревога. Но тревогата беше напразна. Когато отчетът дойде, Мори изпусна дълго сдържаната въздишка. *По нито една точка нямаше възражение!*

Мори бе успял — успял бе и планът му.

Човек, който успее, получава награда за успеха си. Една вечер Мори се прибра вкъщи след тежък трудов ден в службата и с тревога

видя, че пред къщата му е паркирана чужда кола. Беше малък двуместен автомобил, с какъвто си служат висшите чиновници и много богатите.

В този момент и на това място Мори научи първата половина от урока на спекуланта: всяко по-различно нещо е опасно. Влезе неловко в собствената си къща, опасавайки се, че някакъв висш служител от Разпределителната комисия е дошъл да го разпитва.

Но Чери сияеше.

— Мистър Порфирио е очеркист във вестник и иска да пише за теб на страницата им „Бележити консуматори“! Мори, *не можеш* да си представиш колко се гордеа!

— Благодаря — каза Мори кисело. — Здравейте.

Мистър Порфирио стисна горещо ръката на Мори.

— Всъщност не съм от вестник — коригира я той. — Фактически се казва Трансвидео прес. Ние сме нова осведомителна агенция; снабдяваме четири хиляди и седемстотин вестника с новини и статииен материал. Всеки от тях — добави той самодоволно — фигурира в списъка за задължителната консумация от Първи до Шести клас включително. Имаме неделно приложение с материал за самопомощ при консумативни проблеми и бихме искали... хм, да похвалим тия, които заслужават похвала. Вие имате завидни постижения, мистър Фрай. Желая да разкажем на читателите си за тях.

— Хм — измънка Мори. — Да отидем в гостната.

— О, не! — заяви Чери твърдо. — Аз държа да чуя това. Той е толкова скромнен, мистър Порфирио, че никога няма да разберете какъв човек е всъщност само като го слушате да говори. О, боже мой, макар че съм му съпруга, мога да се закълна, че аз не зная как постига такава консумация. Той просто...

— Да се почерпим, мистър Порфирио — предложи Мори в разрез с етикета. — Обикновено уиски? Скоч? Бърбън? Джин с тоник? Бренди „Александър“? Сух манха... изобщо какво ще пожелаете? — Усети, че бръцолови като глупак.

— Каквото и да е — отговори журналистът. — Нека бъде обикновено уиски. Слушайте, мистър Фрай, забелязвам, че сте обзавели местенцето си тук много очарователно, а жена ви казва, че извънградското ви жилище е също прекрасно. Щом влязох и си рекох:

„Хубава къща. Почти няма излишна мебел. Трябва да са Шести или Седми клас“. А мисис Фрай казва, че другата ви къща е още по-гола.

— Така ли казва? — подхвърли Мори рязко. — Хм, позволете ми да ви осведомя, мистър Порфирио, че всяка вещь от полагаемата ми се мебелировка е регистрирана! Не разбирам накъде биете, но...

— О, разбира се, нямах предвид нещо в *такъв смисъл!* Просто искам да получа от вас някакви сведения, които да мога да предам на нашите читатели. Разбирате ли, да им помогна да следват примера ви. Как *постигате* това?

Мори преглътна.

— Ние... ъ-ъ... е, просто се стараем да не изоставаме. Усилен труд и това си е.

Порфирио кимна с възхищение.

— Усилен труд — повтори той и извади от джоба си сгънат на три лист, за да си вземе бележки. — Искате да кажете — продължи той, — че всеки може да бъде като вас, като чисто и просто се отдаде всецяло на това... например като си определи постоянна програма и се придържа много строго към нея.

— О, да — каза Мори.

— С други думи, важното е да спазвате това, което трябва да вършите всеки ден?

— Точно така. Аз водя бюджета в къщата си — по-опитен съм от жена си, нали разбирате, — но не виждам причина защо и жена да не може да се занимава с тази работа.

— Строг бюджет — отбеляза Порфирио одобрително. — Такъв е и нашият подход.

Интервюто не беше толкова страшно, колкото изглеждаше, дори когато Порфирио тактично обърна внимание на тънката талия на Чери („На толкова много домакини, мистър Фрай, им е трудно да се пазят да не бъдат... хм, малко пълнички“), и Мори трябваше да измисля безкрайни часове, прекарвани на уредите за физически упражнения, докато Чери гледеше малко смутено, ала не го прекъсна.

От интервюто обаче Мори научи втората половина от урока на спекуланта. След като Порфирио си отиде, той се възползва от случая да поговори малко по-смело с Чери.

— Тази работа с упражненията, мила. Ние трябва сериозно да се заловим с нея. Не зная дали си забелязала, но ти започваш да

понапълняваш, а не желаем това, нали?

При следващите неприятни и излишни упражнения с механичните коне Мори имаше много време да размишлява върху поуката. Откраднатите ценности не са толкова сладки, колкото би желал, когато не смееш да ги ползваш открито.

Но някои от ценностите на Мори бяха честно спечелени.

Новият модел К-50 на „Брадмур“ — „Избери си игра“ — например беше негов. Работата му беше да проектира и да създава и се чувствуваше щастлив, че му се дава възможност да насочва усилията си по линията на най-голямата полза за обществото — а именно да увеличава консумацията.

„Избери си игра“ беше почти идеална машина за тази цел. „Блестящо — каза Уейнрайт сияещ, когато пробната машина премина първите си изпитания. — Май не току-така ме наричат Събирача на таланти. Знаех, че ще успееш, момчето ми!“

Дори Хауланд се разсипваше да го хвали. Той седеше над чиния курабии и дъвчеше (все още беше само Трети клас), докато ставаха тестовете, а когато приключиха, възкликна възторжено:

— Просто красота, Мори! Този сериен разлагач е сензационен! Никога не съм виждал по-хубава машина.

Мори се изчерви от задоволство.

Уейнрайт си отиде, сипейки похвали, а Мори потупа нежно пробния си модел и се залюбува на полихромния му блясък. Външният вид на машината, както неведнъж го бе поучавал Уейнрайт, е не по-малко важен от функцията ѝ.

— Трябва да ги накараш да искат да играят с нея, момчето ми! А няма да играят, ако не я *видят!*

Затова цялата серия К се отличаваше с ослепителни светлини във всички цветове на дъгата, възбуждащи мелодии, натрапчиви аромати, които проникваха в ноздрите на минувача и неминуемо привличаха вниманието му.

Мори бе черпил с пълни шепи от всички стари шедьоври на дизайна — паричния автомат, китайския билиард, грамофона-автомат. Пъхаш продоволствената си книжка във фунията. Завърташ колелата, докато избереш играта, която искаш да играеш с машината. Натискаш копчета или въртиш циферблати, или пък по някой от 325-те различни

начина премерваш човешкото си умение с магнитно записното умение на машината.

И загубваш. Имаш шанс да спечелиш, ала ако играеш прекалено дълго, неумолимата статистика на настройката на машината гарантира поражението ти.

Тоест, ако рискуваш продоволствен купон от десет точки — което показва например, че си изконсумирал три яденета от по шест блюда, — статистическият ти резултат е осем точки. Може да ти се падне голяма печалба и да получиш хиляда точки, като по този начин се освободиш от задължението да изконсумираш цял хладилник бифтеци, пържоли и предварително приготвени зеленчуци; но това се случва рядко. Най-вероятно е да загубиш и да не получиш нищо.

Тоест да не получиш нищо срещу заложените продоволствени купони. Но хубавото на машината, което представляваше главният принос на Мори, се състоеше в това, че независимо дали ще спечелиш, или ще загубиш, във фунията винаги намираш парче витаминизирана, захаросана дъвка, съдържаща антибиотик и хормон. Играеш играта си, спечелваш или загубваш залога си, хормонната дъвка скача в устата ти и продължаваш да играеш. Докато свърши тази игра, дъвката е изконсумирана, обвивката ѝ се е стопила; захвърляш я и започваш наново.

— Точно това се хареса на човека от Националната разпределителна комисия — каза доверително Хауланд на Мори. — Взе със себе си комплект схеми; може да ги монтират на всички нови машини. Е, няма що, късметлия си!

Мори за пръв път чуваше за човек от Националната разпределителна комисия. Това беше добра новина. Той се извини и забърза да съобщи по телефона на Чери за последните си успехи. Намери я у майка ѝ, където тя прекарваше вечерта; новината я зарадва силно, тя беше много ласкава. Мори се върна при Хауланд сияещ.

— Ще сръбнеш ли? — запита Хауланд нерешително.

— Разбира се — отговори Мори. Смяташе, че може да си позволи да пие от спиртните напитки на Хауланд колкото иска; горкият, затънал е в консумативните плаващи пясъци на Трети клас. Хубаво е от време на време да му помогне някой, който има малко подобър успех в това отношение.

А когато Хауланд узна, че Чери оставила Мори ерген за тази вечер, и предложи да отидат пак в „Чичо Пиготи“, Мори почти не се поколеба.

Семейство Бигелоу го посрещна радушно. Мори се запита за миг *имат* ли си дом; явно не прекарваха много време в него.

Оказа се, че прекарват, защото, когато Мори изтъкна благонравно, че се отбил в „Пиготи“ да изпие само една чаша преди вечеря, а Хауланд разкри, че е свободен вечерта, те грабнаха Мори и го помъкнаха към дома си.

Танакуил Бигелоу се извиняваше надут.

— Предполагам, че мистър Фрай не е свикнал на такова място — каза тя на съпруга си, който бе седнал от другата страна на Мори. — И все пак го наричаме свой дом.

Мори направи подходящо учтива забележка. Всъщност на това място едва не му се обръщаше стомахът. То беше огромна, крещящо нова къща, по-голяма дори от предишната къща на Мори, претъпкана до пръсване с обемисти канапета, пиана, масивни махагонови столове, триизмерни телевизори, спални, гостни, стаи за закуски и детски стаи.

Детските стаи шокираха Мори: никога досега не му бе идвало наум, че Бигелоу имат деца. Но те имаха и макар че децата бяха само на пет и на осем години, завариха ги все още на крак и под надзора на два робота-детегледачи да играят упорито с натруфените си животни и миниатюрни влакчета.

— Да знаете какво улеснение са ни Тони и Дик — каза Танакуил Бигелоу на Мори. — Те консумират *толкова* много над полагаемите им се норми. Уолтър казва, че всяко семейство трябва да има най-малко по две-три деца, за да помагат, нали разбирате. Уолтър говори толкова умно за тия неща, че ти е приятно да го слушаш. Чували ли сте стихотворението му, Мори? Онова, което е озаглавил „Двойствеността на...“

Мори побърза да признае, че го е чувал. Примири се с мисълта, че ще прекара една скучна вечер. Бигелоу бяха чудаци, но забавни в „Чичо Пиготи“. И на свой терен също изглеждаха чудаци, но бяха досадно отегчителни.

Изпиха по един коктейл, после още по един, след което Бигелоу не изглеждаха вече толкова скучни. Вечерята беше ужасна, разбира се; като новобогаташ Мори беше сноб по отношение на сравнително

спартанската си трапеза. Но се стараеше да се държи благовъзпитано и с мрачна съсредоточеност опитваше от всяко ново блюдо от протеини и гъста марината. С помощта на безкрайна поредица от трапезни вина и ликьори вечерята завърши, без да развали вечерта му или претоварената му храносмилателна система.

А след това прекараха приятно в натруфената гостна на семейството. След обсъждане с децата Танакуил Бигелоу провери продоволствените им книжки и обяви, че два робота-танцьори ще изнесат кратка програма, а след това квартет от роботи ще свири на струнни инструменти. Мори се приготви за най-лошото, но още преди края на танца усети, че му е много приятно. Странен урок за Мори: когато не си *принуден* да ги гледаш, роботите-артисти са забавни!

— Лека нощ, милички — каза Танакуил Бигелоу строго на децата, когато танцьорите излязоха. Естествено, момченцата се разбунтуваха, но се прибраха. Само след няколко минути обаче едното се върна и вкопчи пухкава ръчица в ръкава на Мори.

Мори гледаше момченцето неловко, тъй като имаше малък опит с деца. Каза:

— Ъ-ъ... какво има, Тони?

— Казвам се Дик — поправи го момченцето. — Дай ми автограф. — И пъкна в ръцете на Мори гравирани бележници и грубо украсен със скъпоценни камъни молив.

Мори се подписа зашеметен и когато детето побягна, се загледа подире му. Танакуил Бигелоу се засмя и обясни:

— Видял името ви в рубриката на Порфирио. Дик *обича* Порфирио, чете го всеки ден. Той е толкова умно дете, не ще и дума. Все забива нос в някаква книга, ако не го накарам да играе с влакчетата си и да гледа триизмерна телевизия.

— Много ласкава възхвала е написал за теб — изказа се Уолтър Бигелоу, малко завистливо, помисли си Мори. — Обзалагам се, че ще те обявят Консуматор на годината. Ще ми се — въздъхна той — да превишим малко нормите си като вас. Но май все не успяваме. Ядем, играем и консумираме като бесни и кой знае как в края на месеца винаги в нещо сме изостанали малко — всичко се трупа непрекъснато — и тогава Комисията ни праща предупреждение, повикват ме и изведнъж ми прибавят двеста наказателни точки и се оказваме още по-зле отпреди.

— Не го вземай толкова навътре — отвърна Танакуил твърдо. — Консумирането не е всичко в живота. Нали имаш работа.

Бигелоу кимна дълбокомъдрено и предложи на Мори още по една чаша. Но нуждата на Мори не се състоеше в още една чаша. Той седеше сред някакво розово сияние, не толкова от алкохола, колкото от пълно задоволство от света.

Внезапно каза:

— Слушайте.

Бигелоу вдигна очи от чашата си.

— А?

— Ако ти кажа нещо, ще го запазиш ли в *тайна*?

— Е — избоботи Бигелоу, — надявам се, Мори.

Но жена му го прекъсна рязко:

— Естествено, Мори. Разбира се! Какво е то? — Мори забеляза проблясък в очите ѝ. Това го озадачи, но реши да не му обръща внимание.

— За оная хвалебствена статия — каза той. — Аз... както знаете, не съм всъщност чак толкова ревностен консуматор. Фактически... — Изведнъж като че ли очите на всички се впиха в него. За един мъчителен миг Мори се запита дали постъпва правилно. Тайна, известна на двама, е изложена на риск, а тайна, известна на трима, не е никаква тайна. И все пак...

— Ето каква е работата — заговори той решително. — Помните ли за какво говорихме у „Чичо Пигоди“ оная вечер? Е, когато се прибрах вкъщи, отидох в помещението на роботите и...

И продължи нататък.

Танакуил Бигелоу възкликна тържествено:

— Така си и *знаех*!

Уолтър Бигелоу погледна жена си кротко, но укорително. Той заяви сериозно:

— Ти си извършил нещо голямо, Мори. Нещо много голямо. С божия помощ ти си произнесъл смъртна присъда на обществото — такова, каквото го познаваме. Бъдните поколения ще благоговейт пред името Мори Фрай. — Тържествено разтърси ръката на Мори.

Мори попита зашеметен:

— Но *какво* съм направил?

Уолтър кимна. Това беше прощална реч. Обърна се към жена си.

— Танакуил, ще трябва да свикаме извънредно събрание.

— Разбира се, Уолтър — каза тя покорно.

— И Мори ще трябва да присъствува. Да, непременно, Мори, никакви извинения. Искаме Братството да се срещне с теб. Нали така, Хауланд?

Хауланд се изкашля смутено. Кимна незаангажиращо и си наля още една чаша.

Мори попита отчаяно:

— За какво става дума? Хауланд, кажи ми!

Хауланд си играеше с чашата.

— Е — рече той, — Тан ти подхвърли нещо подобно оная вечер. Неколцина от нас, хм, политически зрели хора, образувахме малка група. Ние...

— *Малка група ли!* — произнесе Танакуил Бигелоу презрително. — Хауланд, понякога се питам дали наистина схващаш същността на тая работа! Всички, Мори, всички по света. Та само тук, в Стария град, сме осемнайсет души! А по целия свят има *още десетки!* Аз знаех, Мори, че и ти замисляш нещо подобно. Казах това на Уолтър сутринта след срещата ни с теб. Рекох: „Уолтър, помни ми думата, този човек Мори си е наумил нещо.“ Но трябва да заявя — призна тя с достойнство, — не предполагам, че ще има *мащабите* на това, което предлагаш сега! Представи си: цял свят от консуматори се вдига като един човек, крещи името на Мори Фрай, бори се с Продоволствената комисия със собственото ѝ оръжие — роботите. Каква поетична правда!

Бигелоу кимна възторжено.

— Обади се в „Чичо Пиготи“, мила — нареди той. — Постарай се да събереш кворум веднага! А в това време Мори и аз ще слезем долу. Хайде, Мори — да започнем създаването на новия свят!

Мори седеше със зяпнала уста. Затвори я рязко.

— Бигелоу — прошепна той, — да не би да искаш да кажеш, че ще разпространяваш тази идея сред някаква си подмолна организация?

— Подмолна ли? — повтори Бигелоу надменно. — Драги мой, *всички* градивни умове са подмолни, независимо дали действуват самостоятелно или в група като Братството на свободните хора. Едва ли бих желал...

— Няма значение какво желаеш — настояваше Мори. — Ти ще свикаш събрание на Братството и искаш аз да им кажа това, което току-що казах на вас. Така ли?

— Е... да.

Мори стана.

— Ще ми се да заявя, че беше много мило, но не мога. Лека нощ!
И изхвъркна навън, преди да успеят да го спрат.

На улицата обаче решителността му го напусна. Повика едно роботно такси и поръча на шофьора да го поведе на традиционната разходка за убиване на времето през парка, докато намисли какво да прави.

Фактът, че си бе излязъл, разбира се, нямаше да попречи на Бигелоу да изпълни обявеното си намерение. В този момент Мори си припомни откъси от разговора с Бигелоу и жена му у „Чичо Пиготи“ и се изруга. Нямаше съмнение, те бяха говорили и подхвърляли достатъчно намеци за политика и цели, за да го накарат да бъде предпазлив. Цялата тая глупост за двойствеността бе отклонила вниманието му от нещо, което би трябвало да му бъде напълно ясно: че те наистина бяха подмолни елементи.

Погледна часовника си. Беше късно, но не много късно; Чери навярно беше още в дома на родителите си.

Наведе се напред и каза на шофьора адреса им. То бе като първата от серия сто инжекции: знаеш, че ще те излекуват, но все пак боли.

Мори заяви мъжествено:

— Ето това е, сър. Знаем, че постъпих глупаво. Готов съм да понеса последиците.

Старият Илън потърка замислено челюстта си.

— Хм — измънка той.

За Чери и майка ѝ отдавна бе минал моментът, в който можеха да кажат нещо; те седяха една до друга на кушетка от отсрещната страна на стаята и слушаха с напрегнато изражение, сякаш не вярваха на ушите си.

Илън каза внезапно:

— Извинявай. Трябва да се обадя по телефона.

Излезе от стаята, поговори малко по телефона и се върна. Подхвърли през рамо на жена си:

— Дай кафе. Ще се нуждаем от него. Тук имаме проблеми.

— Мислиш ли... — поде Мори. — Искам да попитам: какво да правя?

Илън повдигна рамене, после неочаквано се усмихна.

— Какво можеш да сториш? — попита той весело. — Според мен вече много си извършил. Сръбни си кафе. Обадох се — обясни той — на Джим, секретаря ми. Той ще бъде тук след една минута. Като чуем Джим, ще знаем какво да правим.

Чери дойде при Мори и седна до него. Каза само: „Не се безпокой“, ала за Мори това беше достатъчно красноречиво. Той отвърна на ръкостискането ѝ с чувство на най-дълбоко облекчение. Дявол да го вземе, рече си, защо да се тревожа? Най-много, което могат да ми сторят, е да ме понижат с два класа, пък и какво толкова лошо има в това?

Неволно направи гримаса. Бе си спомнил за някогашните си борби като Първи клас и какво лошо бе имало в това.

Пристигна секретарят — дребен робот с очукана кожа от неръждаема стомана и тъпо медно лице. Илън дръпна работа настрана да си поговорят за малко, преди да се върне при Мори.

— Така и предполагам — каза той със задоволство. — Няма прецедент. Не съществуват закони, които да го забраняват. Следователно няма престъпление.

— Слава богу! — възкликна Мори с възторжено облекчение.

Илън поклати глава.

— Вероятно ще ти дадат възможност да се поправиш, но не се надявай да запазиш Петия си клас. Навярно ще го окачествят като противообществена проява. Не е ли така?

— Ох — изпъшка Мори унило. Намръщи се за малко, после вдигна глава. — Добре, татко, щом е неизбежно, ще преглътна горчивия хап.

— Сполучливо казано — подхвърли Илън одобрително. — А сега се прибирай. Приятни сънища. Още на сутринта върви в Продоволствената комисия. Разправи им цялата работа от игла до конец. Ще бъдат снизходителни към теб. — Илън се поколеба. — Е, сравнително снизходителни — поправи се той. — Надявам се.

Осъденият закусваше с апетит.

Нямаше как. Тази сутрин, когато Мори се събуди, изпитваше неприятната увереност, че дълго, дълго време в бъдеще ще трябва да консумира тройни дажби.

Целуна Чери за сбогом и мълчаливо пое с колата дългия път до Продоволствената комисия. Дори изпревари Хенри.

В Комисията запелтечи на цяла тайфа работи-секретари и най-после бе въведен при един малко надменен млад човек на име *Хачет*.

— Името ми е — подхвана той — Мори Фрай. Аз... аз дойдох да... поговоря за нещо, което върша с...

— Разбира се, мистър Фрай — каза Хачет. — Веднага ще ви заведе при мистър Нюман.

— Не искате ли да знаете какво съм направил? — запита Мори.

Хачет се усмихна.

— Какво ви кара да мислите, че вече не знаем? — рече той и излезе.

Това беше изненада номер едно.

Нюман я обясни. Той се усмихна на Мори и поклати тъжно глава.

— Непрекъснато се натъкваме на това — оплака се той. — Хората просто не си правят труда са научат нещо за заобикалящия ги свят. Синко — запита той, — какво според вас е робот?

— А? — рече Мори.

— Искам да кажа: как работи той според вас? Мислите ли, че е само някакъв вид човек с ламаринена кожа и нерви от жици?

— О, не. Това е машина, разбира се. Не е човек.

Нюман засия.

— Чудесно! — каза той. — Машина е. Няма нито плът, нито кръв, нито черва... нито мозък. О — вдигна ръка, — роботите са много умни. Нямам предвид това. Но една електронна мислеща машина, мистър Фрай, заема почти толкова пространство, колкото къщата, в която живееете. Налага се. Роботите не носят в себе си мозъци; мозъците са твърде тежки и твърде обемисти.

— Тогава как мислят?

— С мозъците си, разбира се.

— Но нали току-що казахте...

— Казах, че не ги *носят*. Всеки робот поддържа постоянна радиовръзка с Главния контролен център посредством своята РМР-мрежа — радиоуредба „Разговор между роботи“. Главният контролен център дава отговора, роботът действа.

— Разбирам — рече Мори. — Хм, това е много интересно, но...

— Но все пак не го разбирате — каза Нюман. — Представете си го. Щом роботът получава информация от Главния контролен център, в замяна на това Главният контролен център по необходимост получава информация от робота, ясно ли ви е?

— Аха — каза Мори. После по-високо: — Аха! Искате да кажете, че всички мои работи са... — Думите му се запънаха.

Нюман кимна доволно.

— Всяка информация от тоя род, естествено, идва при нас. Знаете ли, мистър Фрай, ако не бяхте дошли днес, много скоро щяхме да ви повикаме.

Това беше втората изненада. Мори я понесе храбро. В края на краищата тя не променяше нищо, напомни си той.

— Е — рече той, — както и да е, аз съм тук, сър. Дойдох доброволно. Аз използвах роботите си да консумират дажбите ми...

— Така си е — каза Нюман.

— ... и съм готов да подпиша декларация в такъв смисъл, когато пожелаете. Не зная какво е наказанието, но ще го понеса. Виновен съм; признавам вината си.

Нюман се облеци.

— Виновен? — повтори той. — Наказание?

Мори беше смаян.

— Но да — каза той. — Аз не отричам нищо.

— Наказания — повтори Нюман замислено. После се разсмя. Смее се пресилено, помисли се Мори; самият Мори не виждаше нищо смешно в положението. Но положението, той бе принуден да признае това, бързо ставаше абсолютно неразбираемо.

— Извинете — каза Нюман най-сетне, бършейки очите си, — но не можах да се сдържа. Наказания, а! Ех, мистър Фрай, позволете ми да ви успокоя. На ваше място не бих се плашил от наказанията. Щом започнаха да пристигат сведенията какво сте вършили с роботите си, естествено, ние назначихме специален екип да ви следи и представихме доклад в централното ведомство. В него направихме

известни... ъ-ъ... препоръки и... е, с една дума, отговорите дойдоха вчера. Мистър Фрай, Националната продоволствена комисия с радост узна за вашия принос към решаването на разпределителния ни проблем. Докато се извърши допълнително проучване, приехме пробна програма за образуване на групи от консумативни работи из цялата страна въз основа на вашата идея. Наказания ли? Мистър Фрай, вие сте *герой!*

Но героят носеше отговорности. Те бързо станаха ясни на Мори. Дадох му време да се отбие за малко при Чери, за да я успокои, после да обиколи триумфално досегашната си служба и накрая бе прехвърлен във Вашингтон за разпит. Завари Националната продоволствена комисия в трескава дейност.

— Това е най-важната работа, която сме извършили досега — каза му един от висшите чиновници. — Не бих се учудил, ако бъде и последната! Да, сър, ние се стараем да станем излишни завинаги и искаме всичко да върви добре.

— Всичко, с каквото мога да помогна... — подзе Мори свенливо.

— Вие свършихте отлична работа, мистър Фрай. Просто ни дадохте нужния подтик. Той беше непрекъснато пред очите ни, но толкова се бяхме задълбали в гората, че не забелязвахме дърветата, ако разбирате какво искам да кажа. Вижте, аз не съм кой знае какъв оратор, но това е най-голямата стъпка, която човечеството е направило от векове, а не мога да го изразя с думи. Позволете ми да ви покажа какво вършим.

Той и делегация от други служители на Продоволствената комисия и хора, чиито имена Мори бе срещал много пъти във вестниците, поведоха Мори на инспекционна обиколка из целия завод.

— Както виждате, това е затворен кръг — заявиха му, докато оглеждаха една зала, в която усърдно сновящи работи-консуматори подготвяха партида обувки. — Нищо не се губи завинаги. Ако искате кола, получавате от най-новите и най-хубавите. Ако ли пък не, робот шофира колата ви, докато стане време да бъде върната и се построи нова за следващата година. Ние не губим металите — те могат да се използват повторно. Губим само малко енергия и труд. Слънцето и атомът ни осигуряват всичката необходима ни енергия, а роботите дават повече труд, отколкото можем да оползотворим. Същото важи, разбира се, за всички продукти.

— Но каква е тогава ролята на роботите? — попита Мори.

— Моля? — изрече недоумяващо един от най-големите хора в страната.

Мори беше затруднен. Анализът му го бе научил да не прахосва, а това тук безспорно беше явно унищожаване на блага, с какъвто и научен жаргон да си служеха.

— Ако консуматорът използва нещата само за да бъдат използвани — каза той упорито, съзнавайки на каква опасност се излага, — бихме могли да си служим с машини за износване вместо с работи. В края на краищата защо да ги хабим?

Спогледаха се загрижено.

— Но нали именно това вършите *вие* — посочи един с лека нотка на заплаха.

— О, не! — възрази Мори бързо. — Аз вградих вериги на задоволството... така съм научен да конструирам, разбирате ли. Регулируеми вериги, естествено.

— Вериги на задоволството ли? — запитаха го. — Регулируеми?

— Да, точно така. Ако роботът не получава задоволство от използването на вещите...

— Не говорете глупости — изръмжа служителят от Продоволствената комисия. — Роботите не са човеци. Как ги карате да изпитват задоволство? И то регулируемо задоволство!

Мори обясни. Обяснението му беше крайно техническо, при което използва големи листа и сложни диаграми. Но в групата имаше подготвени хора и те се развълнуваха още повече отпреди.

— Прекрасно! — възкликна един в научен възторг. — Та по този начин се разрешава всеки възможен нравствен, правен и психологически проблем.

— Кое го решава? — попита служителят от Продоволствената комисия. — И как?

— Кажете му, мистър Фрай.

Мори се опита, но не успя. Ала можа да покаже как работи принципът му. Лабораторията на Продоволствената комисия му бе предадена ведно с толкова много помощници, че не знаеше как да се разпорежда с тях, и конструираха вериги на задоволството за цяла бригада работи в една шапкарска фабрика.

Тогава Мори направи своята демонстрация. Роботите произвеждаха шапки от всички видове. В края на деня той регулира веригите и роботите взеха да пробват шапките, да се карат за тях, като всеки излизаше тържествено с огромна и разнообразна колекция. Металните им лица бяха неспособни да изразяват гордост или удоволствие, но и едното, и другото личеше от начина, по който носеха шапките си, от страстното им собственическо чувство... и от бързата им, по-старателна, по-усилена, по-всеотдайна работа за произвеждане на още по-голямо количество шапки... които също им бе разрешено да притежават.

— Виждате ли? — възкликна възторжено един инженер. — Те могат да бъдат нагодени да искат шапки, да ги носят ревностно, да носят шапките, докато станат на парцали. И не само заради самото носене — шапките са подтик за тях!

— Но как можем да продължаваме да произвеждаме само шапки и все повече шапки? — запита недоумяващо човекът от Продоволствената комисия. — Цивилизацията не живее само с шапки.

— Това именно му е хубавото — каза Мори скромно. — Гледайте.

Докато роботите-носачи внасяха кутии с ръкавици, той регулира веригата на задоволството. Произвеждащите шапки роботи се биеха за ръкавиците със същото механично настървение, както за шапките.

— И така би могло да стане с всичко, произвеждано от нас или от роботите — добави Мори. — Всичко от карфици до яхти. Важното е, че те получават задоволство от притежаването, а апетитът им може да се направлява според свръхпроизводството в различните индустрии и роботите ще изразяват признателността си, като работят по-усърдно. — Той се поколеба. — Точно това направих аз за моите слуги-роботи. Нещо като обратна връзка, разбирате ли. Задоволството води до повече работа, и то по-добра работа, — а това значи повече стоки, които можем да ги накараме да желаят, което пък значи подтик за работа и тъй нататък, кръгообразно.

— Затворен кръг — прошепна благоговейно човекът от Продоволствената комисия. — Този път *истински* затворен кръг!

И така неизбежният закон за предлагането и търсенето бе безвъзвратно отменен. Човечеството не беше вече затруднявано от недостатъчно предлагане или давено от свръхпроизводство. Всичко, от

което се нуждаеше човечеството, го имаше. Това, което прогресът не изискваше, минаваше в ненаситния — и регулируем търбух на роботите. Нищо не се пропиляваше.

Защото всеки тръбопровод има два края.

Мори бе обсипан с благодарности, похвали, награди, устройха тържествено шествие в негова чест през улиците на града и го настаниха на самолет за дома му. В това време Продоволствената комисия се бе самоликвидирала.

Чери го посрещна на аерогарата. Бъбриха си развълнувано през целия път до дома си.

Във всекидневната си довършиха целувката, с която се бяха посрещнали. Накрая Чери прихна да се смее.

Мори рече:

— Не ти ли казах, че напускам „Брадмур“? Отсега нататък ще работя за Комисията като цивилен консултант. *Освен това* — добави той тържествено — вече съм Осми клас!

— О, боже мой! — ахна Чери с такова благоговение, че на Мори му стана неловко.

— Разбира се — заяви той откровено, — ако е вярно всичко, което говореха във Вашингтон, много скоро класовете почти ще загубят значението си. Все пак това е голяма чест.

— Не ще и дума — каза Чери убедено. — Знаеш ли, татко е само Осми клас, а е съдия не знам от колко години.

Мори сви устни.

— Всички не могат да бъдат щастливци — каза той великодушно. — Естествено, класовете все още ще имат известно значение — например Първи клас ще трябва да консумира толкова и толкова за една година, Втори клас — малко по-малко и тъй нататък. Но всеки човек от всеки клас ще си има помощник-робот, разбираш ли, който ще извършва фактическото консумиране. В бъдеще специални двойници-роботи ще...

Чери го спря.

— Зная, мили. Всяко семейство получава робот-двойник на всеки член на семейството.

— Аха — каза Мори малко ядосан. — Как узна?

— Нашите двойници пристигнаха вчера — обясни тя. — Човекът от Комисията каза, че ние сме първите в района — понеже било твоя идея, разбира се. Дори не са задействувани още. Държа ги в Зелената стая. Искаш ли да ги видиш?

— Непременно — рече Мори възторжено. Хукна пред Чери да види резултатите от собствената си идея. Те бяха там, стояха неподвижни като статуи до стената и чакаха да им се пусне електрически ток, за да започнат изпълнението на безбройните си задачи.

— Твоят е много хубав — заяви Мори галантно. — Но... слушай, нужно ли е тази пуцина да прилича на мен? — Огледа неодобрително хромираното лице на човека-робот.

— Само приблизително, каза човекът. — Чери беше точно зад него. — Забелязваш ли нещо друго?

Мори се наведе повече и се взря по-отблизо в чертите на робота-двойник.

— Хм, не — отговори той. — Гледа някак накриво, което не ми харесва, но... Аха, *това* ли имаш предвид! — Наведе се да разгледа един по-малък робот, полускрит между други. Той беше по-малко от два фута на ръст, с голяма глава, дебели крайници, издут корем. Фактически, помисли си Мори смаян, прилича почти на...

— Боже мой! — Мори се обърна кръгом и се вторачи облещено в жена си. — Да не би да искаш да кажеш...

— Именно това искам да кажа — отвърна Чери, изчервявайки се леко.

Мори протегна ръце да я сграбчи в прегръдките си.

— Мила! — извика той. — Защо не ми *каза*?

[1] Психологически тест, наречен на името на швейцарския психиатър Х. Роршах (1884–1922). *Б.р.* ↑

[2] Сладкиш с шоколад. *Б.р.* ↑

[3] Пийт Мондриан (1872–1944) — холандски живописец. *Б.пр.* ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.